

NOVI

Odmev

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA SLOVENSKEGA DOMA

DECEMBER 2015
ŠTEVILKA 57
ISSN 1331 - 548X

ZGODBA Z NASLOVNICE

Josip Kotnik, zaljubljenec v vesolje, ki je Hrvatom pričaral pristanek prvega človeka na Luni

OTROŠKO RAJANJE

Po Slovenskem domu spet odzvanja igrivi otroški smeh

INTERVJU S POLONO JURINIĆ

O raziskovanju slovenske ustvarjalnosti na Hrvaškem in knjigah, ki jo kličejo, da jih napiše

PRAZNIČNI NASVET

Kako v pravilni slovenščini voščiti božične in novoletne praznike

Draži člani in prijatelji,

želimo vam, da bi božične praznike preživeli v krogu družine, prijateljev in vseh, ki jih imate radi. In da bi v teh spokojnih trenutkih lahko vnovič premislili o dobroti, miru in sožitju, ki jih današnji svet tako zelo potrebuje.

Iskreno vam želimo, da bi bilo leto 2015 leto miru, sloge in povezovanja – tako za vas in vaše najbližje kot za vse prijatelje in rojake v Sloveniji, na Hrvaškem, na vseh koncih sveta.

Voščimo vam vesel božič in srečno novo leto!

SLOVENSKI DOM – NAŠ DRUGI DOM

- 3 Bodeča žica zarezala v prijateljstva in evropske ideale
- 3 Glasno in veselo otroško rajanje v Slovenskem domu
- 4 Knjiga o Piranskem zalivu in njegovem imenu
- 5 Razkrito ozadje hrvaškega obveščevalnega vojskovanja?
- 5 Srečanje z besedno virtuoznostjo Ivica Glogoškega
- 6 Tri točkice Emilije Stoviček
- 6 Za dan reformacije zadišalo po svežih poprtnikih
- 7 Spomin na generala Maistra smo počastili v Celju
- 8 Gore in stene - Česnove iskre hrepenenja
- 8 Nastop na dnevnih odprtih vrat brežiškega upokojenskega doma
- 9 Darilo prijateljem na Reki: zborovska pesem in Šopkova ustvarjalnost
- 10 Koncert pevskega zbora A. M. Slomšek v zagrebški katedrali
- 10 Vse najboljše za Šopkovih deset ustvarjalnih let
- 11 Lončarstvo – povod za dva skoka v Ljubljano
- 11 Fotografski utrinki s sončne strani Alp
- 11 Študijsko potovanje na Rajhenburg
- 12 Pri Jožovcu v Begunjah smo se poklonili Avsenikovi dediščini
- 12 Zapis z dveh petkovih srečanj

SLOVENC NA HRVAŠKEM

- 13 V saboru spremembe tudi med poslanci manjšin
- 13 Bi Slovenci, če bi še enkrat volili, prepoznali priložnost?
- 14 Z druženja na Kvarnerju: Pozdravljeni rojaki, pozdravljena Slovenija!
- 15 Obisk v domu starejših občanov in poklon našemu Alojzu
- 15 Zvonimir Stipetić: Če nam spodleti, se hitro ujamemo
- 16 Izstopajoča novembrska večera: martinovanje in obisk splitskih prijateljev
- 16 Ustvarjalni presežki, ki so nahranili umetniške in domovinske čute
- 18 Etnološka delavnica v dolini Čabranke in zgornje Kolpe
- 19 Slovenski dnevi z razstavo in predstavtva knjig
- 19 Denar, manjšinskega sveta vladar

- 20 Prihaja knjiga o Slovencih na severozahodu Hrvaške
- 20 Za vse, ki se sprašujete: zakaj študirati v Sloveniji?
- 21 Jesensko druženje Kekcev okronano z miklavževanjem
- 21 Nov zagon Slovenske manjšinske koordinacije
- 22 Prvo desetletje slovenskega društva na opatijski rivieri
- 22 Vsakdanje stvari Andreje Malte – čustveno zrela poezija
- 23 Pohod brežiških upokojencev ob jezeru Jarun v Zagrebu
- 23 In memoriam Draženu Zupancu

MATERINŠČINA

- 24 Velika novoletna želja: izpopolniti znanje slovenskega jezika
- 24 Slovenci in slovenščina v evropski jezikovni raznolikosti
- 25 Knjižnična izmenjava in bogata donacija
- 25 Kako se piše prav: Božič ali božič?
- 26 Slovenščina in WhatsApp - od zibelke do družbenih omrežij

NOVICE IZ DOMOVINE

- 27 Kot da spornih zadev ni dovolj, zdaj prepripi še zaradi beguncev

POGOVARJALI SMO SE

- 28 Zagrebčanka z mariborsko mentaliteto in dvema domovinama

PRETEKLOST V SEDANJOSTI

- 29 Josip Kotnik, partizan, zaljubljen v veselje in resnico
- 31 PLANINARSTVO I SLOVENSKA NACIONALNA SVIJEST, 3. dio

USTVARJALNICA

- 31 Haiku poezija

KULTURNA OBZORJA

- 32 Eksplozija odrske ustvarjalnosti, strastni plesni in glasbeni nastopi
- 33 Slovenski lutkari pobjednici ovogodišnjeg PIF-a
- 33 Z vlakom čez mejo - nekoč in danes
- 34 Jubilejni festival spet pisal slovensko gledališko zgodovino

ZA VSAKOGAR NEKAJ

- 35 Razmišljanje o razdaljah in hitrostih
- 35 Domače dobrote s pridihom prazničnega
- 36 Praznično razkošje nekoč in danes

Novi odmev izdajata Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom iz Zagreba in Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb s pomočjo Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske in Urada vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Za izdajatelja:
Darko Šonc

Uredništvo:

Miroslava Maria Bahun, Agata Klinar Medaković, Silvin Jerman, Polona Jurinić, Ivica Kunej, Franc Strašek, Darko Šonc, Vasiljka Tovarloža

Pregled, priprava in oprema besedil:
Ilinka Todorovski

Oblikovanje in prelom:
Josipa Glavaš

Tisk:
Intergrafika TTŽ d.o.o.
Bistranska 19, Zagreb

Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku.
Naklada: 800 izvodov

Naslov uredništva:
Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom
Masarykova 13/1, 10000 Zagreb
tel./fax +385 (0)1 48 55 171
slovenski-dom@zg.t-com.hr
http://slovinci.hr

Slika na naslovnici: Josip Kotnik (21. 3. 1923– 20. 8. 1990), elektroinženir, izumitelj, strokovnjak za astronautiko, partizan in antifašist, pisatelj. V hrvaško zgodovinsko zavest se je vpisal leta 1969, ko je na Televiziji Zagreb komentiral pristanek Apolla 11 s prvo človeško posadko na Luni.

Bodeča žica zarezala v prijateljstva in evropske ideale

Jeseni so v naša življenja vstopili biblijski prizori selitev narodov. Podobe človeškega trpljenja so v nas vzbujale sočutje in dobra dela, izjave sovraštva in nestrpnosti pa so nas navdale s strahom in tesnobo. Pa bodeča žica na slovensko-hrvaški meji? Sprejeli smo jo z nejevero in pritajeno jezo.

Od jeseni zvonijo telefoni med slovenskimi politiki, diplomati, birokrati in operativci: kako ravnati ob begunskem valu, ki iz Sirije prek balkanskega polotoka pljuska proti severni Evropi. Za prebežnike z Bližnjega vzhoda so obljubljeni dežele Nemčija, Francija, skandinavske države. Obrobne članice Evropske unije – od Madžarske prek Hrvaške do Slovenije – pa povečini le ovire na njihovi poti tja. V političnih in diplomatskih telefonskih klicih iz Ljubljane v Zagreb ter iz Zagreba v Ljubljano je bilo ogromno škrtanja in šumov, le ugibamo lahko, kaj je bilo dejansko izrečeno, saj so se pogovore v javnosti naknadno različno interpretirali. Še dobro, da na operativni ravni ni bilo pokvarjenih telefonov, na primer med župani obmejnih občin, ki so se sproti obveščali, kaj je novega, predvsem pa si zagotavljali, da bodeča žica ne bo presekala prijateljskih vezi.

Še zgodaj jeseni se je večji del demokratične Evrope zgražal, ko so na Madžarskem begunsko reko ustavljali z žico. Zdaj to počne tudi že Avstrija, pred tedni je kleknila Slovenija. Premier Miro Cerar je novembra sporočil, da so iz varnostnih razlogov prisiljeni uporabiti »tehnične ovire«, s katerimi bi preprečili morebitni nenadzorovan prihod migrantov.

Kmalu se je potrdilo, da se

za sintagmo »tehnične ovire« skriva čisto navadna bodeča žica, postopno so jo razpeljali vzdolž meje s Hrvaško. Vajno se je doslej ujela le divjad, samo upamo lahko, da ne bo terjala tudi kakšne človeške žrtve. Nemogoče je napovedati, kakšno škodo bo žica ob Kolpi, Sotli, Dragonji... povzročila turizmu, živinoreji, lovstvu, gospodarstvu. Ljudje ob meji so osupli, nemalo jih je s solzo v očeh objokovalo konec iluzije o Evropi brez meja, na stotine jih je podpisalo peticijo proti bodeči žici, ki je za marsikoga simbol najhujših časov v evropski zgodovini – denimo med drugo svetovno vojno, ko je bodeča žica omejevala koncentracijska taborišča... ali pa okupirano Ljubljano.

Nikoli si nismo predstavljali, da bo 25 let po nastanku dveh novih evropskih držav, Slovenije in Hrvaške, mednje zarezala žica. Vedno smo verjeli, da bodo sčasoma meje med obema državama vse bolj nevidne. Zdaj ne vemo več dobro, čemu naj verjamemo in komu zaupamo. Le kaj bo prineslo leto 2016? Vemo pa, kaj si želimo: modre državne odločitve, pameten in strpen politični dialog, tople medčloveške odnose in da bi v vseh nas bilo veliko evropsko srce, v katerem je dovolj ljubezni za vse ljudi v stiski. Ne glede na to, od kod prihajajo in kam gredo. (jpt)

Glasno in veselo otroško rajanje v Slovenskem domu

Ker je v Slovenskem domu manjkalo otroškega smeha in živžava, sem pripravila projekt, ki bi bil zanimiv otrokom in njihovim staršem. Podprla sta ga tako vodstvo društva kot slovensko veleposlaništvo v Zagrebu. Na dolgo pričakovanem prvem otroškem rajanju smo se zbrali 16. septembra.

Na srečanjih, ki potekajo vsako sredo popoldne, se slovenščine učimo na najzabavnejši način! Iz tedna v teden skupaj pojemo, plešemo, se igramo in učimo lepe slovenske besede. Tu so otroci, ki komaj spoznavajo jezik, pa tudi tisti, ki že malo govorijo slovensko. Kmalu se nam bodo pridružili še prijatelji iz veleposlaništva. Na prvem srečanju sem na kratko predstavila koncept otroškega rajanja. Nato pa nove prijatelje popeljala v prelepo knjižnico, kjer smo se s pomočjo žogice spoznali ter se naučili osnovnih pojmov v slovenščini.

Učenje pesmic, lov na igračke, ustvarjanje

Smeha in zabave pri nas nikoli ne manjka. Vedno se nekaj dogaja! Tako smo se naučili že 3 pesmice, katere ponosno prepevamo in ob njih zaplešemo. Na enem od druženj smo presenečene starše povabili na oder v Prešernovi dvorani, kjer smo vsi skupaj zapeli in zaplesali ob priljubljeni pesmici Ob bistrem potoku je mlin. Ponos iz otroških oči je kar izžareval! Ob pesmicah spoznavamo tudi besede, povezane z njihovo temo. Tako smo ob Živalih jeseni spoznali letne čase in

Dragi otroci, rajajmo skupaj vsako sredo od 17.30 do 19.00 ure

Otroško rajanje je namenjeno otrokom od 4 do 12 let, ki so se že srečali s slovenščino, pa tudi vsem tistim, ki jim je to prvi stik z našim lepim jezikom. Lotili se bomo izdelave zanimivih stvari, se učili lepih pesmic in se skupaj zabavali. Čakajo nas tudi zanimivi izleti in druženja.

Zato dragi starši, dedki in babice – kar hitro telefon v roke in prijavite svoje malčke, da se pridružijo naši veseli družini!

Otroška ustvarjalnost brez meja: Lea Kozic, Roko Roič, Ivana Veličkovič, voditeljica delavnic Ana Kiršner Kozic, Arianna Tolvajčič, Lucija Gulič (z leve). Foto: Drago Kozic

Patrik in Rafael Kotrle, Lucija Gulič, Mihaela Osmanlić, Lea Kozic (z leve). Foto: Ana K. Kozic

► zvedeli vse o jeseni in živalih. Igrali smo se skrivalnice s plišastimi živalcami, ki so jih otroci iskali po domu – to je bil pravi veseli direndaj! Tekmovali so, kdo jih bo našel več. Zelo sem ponosna na starejše otroke, ki zelo radi pomagajo mlajšim, in moram priznati, da smo vsi skupaj ena enkratna ekipa! Nato smo na ploščo z abecedo vpisovali živali, ki smo se jih spomnili. Na pomoč so nam priskočili celo predsednik in starši!

Tudi barve smo spoznavali na zelo zanimiv način. Tako sem neko sredo presenetila svoje mlade prijatelje z polno mizo temper, čopičev, papirjev in jesenskega listja. Barvne umetnine so kar same nastajale pod veselimi prsti pridnih umetnikov.

Ob dnevu reformacije smo se zbrali v predpasnikih ter na delavnici priprave poprtnika ponosno pomagali pri izdelavi ptičkov, gnezd in drugih okraskov iz testa, ki so nato krasili ta poseben božični kruh.

Na panoju v hodniku so razstavljene umetnine, ki nastajajo iz tedna v teden na naših druženjih.

Vsake toliko se nam pridružijo starši ter ostali člani Slovenskega doma, ki radi zapojejo in zaplešejo z nami. Ko jim pokažemo, kaj smo se naučili, jih vrnemo v njihovo otroštvo.

Ana Kiršner Kozic, avtorica in voditeljica otroškega rajanja

Knjiga o Piranskem zalivu in njegovem imenu

V Slovenskem domu so 4. novembra strokovnjaki z Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti Drago Kladnik, Primož Pipan in Primož Gašperič predstavili svojo knjigo Poimenovanja Piranskega zaliva.

Čeprav se zdi ime Piranski zaliv edino prepoznavno, so si avtorji ob novodobnih enostranskih težnjah po spremembi njegovega imena, zastavili cilj kar najbolj natančno ugotoviti razvoj njegovih poimenovanj skozi zgodovino. Ugotovili so, da so zaliv skoraj 300 let imenovali Largon oziroma Golfo Largone, ki izhaja iz latinskega imena Dragonja. Šele proti koncu 18. stoletja se je uveljavilo ime Valle di Sicciole (Sečoveljski zaliv), ki ga je pred stoletjem izpodrinil Piranski zaliv. Temeljito so preučili kartografsko gradivo in z njim bogato opremili knjigo, ki je zasnovana tudi kot naravnogeografski in družbeno-geografski prikaz Piranskega zaliva in njegovega zaledja.

Spreminjanje imen je sporno

Avtorji so predstavili tudi pojavljanje različnih imen v medijih, med njimi Savudrijska vala, ki pa ni zgodovinsko utemeljeno poimenovanje. Avtorji so poudarili, da je spreminjanje tradicionalnih zemljepisnih imen v nasprotju z resolucijo Združenih narodov o ohranjanju zemljepisnih imen. Predstavitve knjige so se poleg članov Slovenskega doma udeležili tudi hrvaški novinarji in predstavniki slovenskega veleposlaništva v Zagrebu. Začasni odpravnik poslov **Marko Rakovec** je poudaril pomen raziskovanja zgodovinskih dejstev: »V hrvaški javnosti se kot edina mednarodnopravna razlaga razmejitve zalivov predstavlja načelo ekvidistance,

Knjiga je izšla leta 2014, je popolnoma razprodana. Dostopna je na spletni strani: <http://giam.zrc-sazu.si/sl/publikacije/poimenovanja-piranskega-zaliva#v>

Agata Klinar Medaković z avtorji znanstvene monografije o Piranskem zalivu: Primožem Pipanom, Dragom Kladnikom, Primožem Gašperičem (z leve). Foto: Ivana Crljenko

manj pa je znano, da 15. člena Konvencije Združenih narodov o pravu morja (UNCLOS) predvideva tudi drugačne rešitve, t.j. zgodovinski naslov. Zato je hrvaška želja po preimenovanju Piranskega zaliva toliko bolj pomenljiva, saj gre za očiten poskus izpodbijanja zgodovinskega slovenskega naslova nad Piranskim zalivom.«

Predstavitve se je končala s številnimi zanimivimi vprašanji za avtorje, ki so obisk v Zagrebu sklenili z dvostranskim srečanjem s hrvaškimi kolegi iz Leksikografskega zavoda Miroslava Krleže, s katerimi odlično sodelujejo že deset let.

Agata Klinar Medaković

Preglednica: Kronologija poimenovanja Piranskega zaliva na preučeni zemljevidih (*ime je izpričan kopenski hidronim).

različna imena zaliva	jezik	pomen imena	obdobje rabe imena
Largon	italijanski	nepojasnen	1525–1700
Dragogna*	italijanski	Dragonja*	1569–1662
Golfo Largon	italijanski	nepojasnen	1570–1605
Golfo Largone	italijanski	nepojasnen	1620–1800
Valle di Sic(c)iole	italijanski	Sečoveljski zaliv	1700–1944
La Rada	italijanski	Sidrišče	1780
Rada di Pirano	italijanski	Piransko sidrišče	1806–1900
Rade de Pirano	francoski	Piransko sidrišče	1806
Valle delle Rose	italijanski	Portoroški zaliv	1752–1850
Vallone di Pirano	italijanski	Zaliv	1882
Vallone di Pirano	italijanski	Piranski zaliv	1898–
Bai von Pirano	nemški	Piranski zaliv	1916–
Piranski zaliv	slovenski	Piranski zaliv	1921–
Piranski zaljev	hrvaški	Piranski zaliv	1960–
Savudrijska vala	hrvaški	Savudrijski zaliv	2007–
Savudrijski zaljev	hrvaški	Savudrijski zaliv	2008–

Preglednica v knjigi našteva 16 zgodovinskih različic poimenovanja Piranskega zaliva.

Razkrito ozadje hrvaškega obveščevalnega vojskovanja?

V Slovenskem domu je bila 14. oktobra predstavitev knjige *Vrana - oko istine (Vrana – oko resnice)*, ki jo je pod psevdonimom Alfred Morgan napisal član Slovenskega doma Zoran Kotnik, nekdanji agent Službe za zaščito ustavne ureditve SZUP.

Knjigi sta na prvi javni predstavitvi uvodoma spregovorila predsednik Slovenskega doma **Darko Šonc** in izdajatelj **Milan Pišković**. Kotnik je knjigo napisal leta 2014, šest let potem, ko so ga prisilno upokojili. Pisanje ga je, kot je priznal zelo

Zoran Kotnik, Darko Šonc, Milan Pišković (z desne). Foto: NL

izčrpalo, saj je iz dneva v dan ponavljal podatke, ki jih nikakor ni želel pozabiti. »Vse to sem moral dati iz sebe. Zdaj sem srečen. Tudi zato, ker knjigo predstavljam ravno v Slovenskem domu. Ponosen sem, ker sem Slovenec.«. Avtorjev oče je bil Josip Kotnik, strokovnjak za astronautiko, o katerem pišemo v rubriki Preteklost v sedanjosti.

Obveščevalna vojna

Zoran Kotnik, ki je kot obveščevalec deloval pod kodnim imenom *Vrana*, poudarja, da je knjigo posvetil prvemu hrvaškemu predsedniku Franju Tuđmanu. Zagotavlja, da so vsi podatki obveščevalnih služb POA in SOA, ki jih je uporabil, resnični. Opisal je dogodke pred domovinsko vojno in med njo, predvsem delovanje tajnih služb na Hrvaškem, vključno

s preprečenimi in izvršenimi atentati, ter vlogo nekaterih humanitarnih organizacij. Imena znanih oseb je skrnil oz. uporabil izmišljena imena. Neposredno pa je opisal odnos, ki ga je kot agent imel s prvim hrvaškim predsednikom Franjom Tuđmanom, ki mu je zelo zaupal, z izdajo knjige pa mu je izpolnil dano obljubo. Omenja tudi Slovenski dom, ki so mu leta 1992 prisluškovali zaradi zanimivih komentarjev bratov Jugovič in osebnega napredovanja nekaterih, ki so jim prisluškovali zaradi trivialnih razlogov. Številno občinstvo je po predstavitvi in na druženju v klubu Moja dežela avtorju zastavljalo vprašanja, a odgovori nanje še vedno »visijo v zraku«, saj se verjetno nikoli ne bo zvedela prava resnica.

Agata Klinar Medaković

Srečanje z besedno virtuoznostjo Ivica Glogoškega

V sodelovanju z društvom Muži zagorskega srca je bila v Slovenskem domu 21. oktobra predstavljena knjiga Ivica Glogoškega *Tragovi daždevnjaka (Sledovi močerada)*.

Poleg avtorja so na predstavitvi sodelovali tudi **Tomislav Hrebak**, ki je predstavil knjigo in interpretiral pesmi v knjižni hrvaščini (štokavščini), **Mateja Hrebak**, ki je brala pesmi v francoščini in kajkavščini, ter **Branko Šöemen** z interpretacijo v slovensščini. Kdor pozna knjižno delovanje in prejšnje publikacije Ivica Glogoškega, je bil tudi tokrat na domačem terenu: dvojnost in kontinuiteta sta ključni besedi za razumevanje njegovih prizadevanj, da bi bralcu ponudil vpogled v lastni duhovni svet. Dvojnost se nanaša na kreacijo in prevod. Lastnin

prevedeni teksti v štokavščini in kajkavščini se me seboj ne spopadajo ali uničujejo. Močerada iz naslova knjige lahko razumemo kot alegorijo pesnika in prevajalca: močerad je nosilec ognja, smrtno bitje, ki prenaša vse, kar je večno, tudi ogenj poezije v dve hrvaški narečji. Knjiga *Tragovi daždevnjaka* je sestavljena iz več delov: v prvem so pesmi v štokavščini, v drugem v kajkavščini, v tretjem prevodi francoskih pesnikov, v četrtem pa prevodi slovenskih pesnikov. Objavljena sta avtorjeva portreta Dantega in Baudelaira v tehniki svinčnik na papirju.

Avtorjeva biografija

Ivica Glogoški se je rodil leta 1955 v Zagrebu. Diplomiral je na Fakulteti za gradbeništvo ter magistriral leta 1986. Objavil je 20 strokovnih in znanstvenih del. Vzpo-

Knjigo so predstavili Tomislav Hrebak, Branko Šöemen, avtor Ivica Glogoški in Mateja Hrebak (z leve). Foto: NL

Zagrebški golobi

Tu na podstrešju
Ničesar ne pogrešam
Deževne kaplje zvonijo po oknu
Čas lušči dneve in z mano se stara
Nikamor ne morem. Zlomil sem vesla
Plavam v tuji besedi in krmim
Nevidne golobe kot Nikola Tesla.

Zagrebački golubovi

Tu u potkrovlju
Ništa mi ne fali
Kišne kapi zvone po prozoru
Vrijeme ljušti dane i sa mnom stari
Ne mogu nikud. Slomio sam vesla
Plivam u tuđoj riječi i hranim
Nevidljive golubove k'o Nikola Tesla.

redno z delom v stroki se ukvarja s kulturo in umetnostjo, predvsem v Hrvaškem združenju Muži zagorskega srca. Objavlja v časopisu *Hrvatsko zagorje*. Objavil je knjigi *Ogledala i odrazi* (1995) in *Zapisci u zrcalu* (2007). V mediateki Francoskega inštituta v Zagrebu je 3. novembra kot avtor prevoda predstavil grafično-pesniško mapo o Charlesu Baudelairu (2011) ter Lamartineovo pesniško zbirko *Jezero* (2013).

Polona Jurinić

Tri točkice Emilije Stoviček

9. prosinca u Slovenskom domu održana je promocija knjige *Tri točkice* autorice Emilije Stoviček, članice našeg društva. Kritički osvrt i pozitivnu ocjenu romana dala je ugledna književna kritičarka i prevoditeljica Jagna Pogačnik.

Autorica je rođena u Leskovcu pri Krškem 1937. godine, a po završetku gimnazije preselila se u Zagreb gdje i danas živi. Ovo je njezin prvi roman, napisan na hrvatskom jeziku, a s obzirom na zrele godine, po svojoj prilici i posljednji. U mladosti autorica se amaterski bavila i slikarstvom te je imala nekoliko samostalnih izložaba, pa je tako i za naslovnicu knjige izabrala preslik jedne od svojih slika. Izdavač romana *Tri točkice* je Višće slovenske nacionalne manjine Grada Zagreba, a tiskano je 300 primjeraka knjige.

Prilog o promociji knjige emitiran je u emisiji Prizma HRT, dok je novinarka **Marjana Mirković** sa autoricom napravila intervju za emisiju *Sotočja* Radija Slovenija.

Obiteljska priča protkana fantazijom

Tri točkice okvirno bismo mogli definirati autobiografskim djelom, budući da radnja romana prati odrastanje i životne priče četiriju sestara, jednog brata i njihovih roditelja na povijesnoj vjetrometini, tijekom Drugog svjetskog rata i poslije, u teškim vremenima i društvenim promjenama, između Slovenije i Hrvatske. Autorica je napomenula da je roman posveta i sjećanje na njezine roditelje koji nas i naše živote određuju u velikoj mjeri. Roman je započela pisati poslije očeve smrti 1985. godine dok je još bila u radnom odnosu, zbog čega se pisanje ove opsežne obiteljske priče ispričovijedane na 360 stranica i otešlo. Osim ove glavne, realistične fabularne linije u romanu *Tri točkice* pratimo i paralelnu liniju pomalo fantastičnih priča koje se isprepliću i, po riječima kritičarke Pogačnik, kvalitetno nadopunjuju i pojašnjavaju osnovni tok pripovijedanja, stapajući se u harmoničnu cjelinu. Nikako, međutim, ne bi trebalo izostaviti ni duhovnu dimenziju ovog romana koja se također jasno iščitava u duhovnim propitivanjima i potrazi dvaju pripovjedača koji u dijaloškoj formi iznose svoje priče, uspomene, prisjećanja, ali i pretresaju kako svakodnevnog događaja, tako i filozofska promišljanja.

Kristina Stojanović

Emilija Mila Stoviček in Jagna Pogačnik. Foto: akm

Za dan reformacije zadišalo po svežih poprtnikih

V Slovenskem domu je ob dnevu reformacije 28. oktobra potekala delavnica priprave t.i. poprtnikov – lepo okrašenih božičnih kruhov. V Trubarjevih domačih krajih priprava te tradicionalne jedi sodi med živo kulturno dediščino.

Kako ohranjajo to prelepo dediščino, za katero pravkar poteka postopek za pridobitev naziva žive mojstrovine Slovenije, so prikazali predstavniki Zavoda Parnas iz Velikih Lašč. Na delavnici, ki jo je vodila **Majda Tekavec**, so poleg odraslih sodelovali tudi otroci, ki obiskujejo otroško rajanje. Zgodovino božičnega kruha, za katerega je veljalo, da ima veliko zdravilno moč in da prinaša srečo, je strnila vodja Zavoda Parnas **Metka Starič**. Prvič je bila beseda poprtnik zapisana v 17. stoletju. To ime večina povezuje s tem, da so ga gospodinjice spekle za božič, potem pa je na prtu ali pod njim počakal do svetih treh kraljev (6. januarja), ko so ga razrezali, poskusil ga je vsak član družine, dobile pa so ga

Metka Starič in Majda Tekavec. Posebej za razstavo božičnih običajev narodnih manjšin v zagrebškem etnografskem muzeju (na ogled do 10. januarja 2016) je poprtnik spekla članica Slovenskega doma Ivanka Nikčević (spodaj levo).

Tako je nastajal napis Slovenski dom 1929.

Otroci so z veliko vneto zamesili svoje poprtnike.

Kako pripravimo poprtnik?

Potrebuje: 1 kg moke (lahko je pol ostre), 0,5 l mleka, 2 dag kvasa, malo soli, do 10 dag sladkorja, 3 jajca, šilce ruma, naribano limonino lupinico, vanilin sladkor, do pol zavitka masla (12,5 dag).

Priprava: V moko naredi jamico, vanjo daj kvas, malo sladkorja in toplega mleka ter pusti, da kvas naraste. Dodaj preostale sestavine, razen masla, ter zamesi mehko testo. Stopljeno maslo dodaj na koncu. Pusti, da vzhaja. Dve tretjini testa oblikuj v hlebec in ga daj vzhajati na pekač, iz preostalega testa pa naredi okraske: ptičke, krono, kitke, ograjo, lahko tudi letnico, ter jih polagaj na vrh vzhajane-ga hlebca. Premaži z jajcem in peci 40 minut na 180° C.

tudi vse živali. Manj znana pa je razlaga, od kod druga beseda za božični kruh - župnek. Kot razlaga urednik knjige *Od Volkodlaka do klepca - Ilja Popit*, so se v predkrščanskem času prvotne celice pri Slovanih imenovala župe, te so zajemale najprej samo člane ožje družine, kasneje so se razširile (od tod tudi beseda župan, na Hrvaškem županije). Praznični kruh so razdeli vsem članom župe - od tod torej ime župnek.

Ljubezen za večno življenje

Osrednji dogodek je bil ogled dokumentarnega filma z naslovom *Poprtnik v velikolaških krajih in Dobrepolju*. Sledilo mu je predavanje **Klemna Feleta**, lokalnega vodnika na gradu Turjak in Trubarjevi domačiji. Spregovoril je o Primožu Trubarju, ki z zgledom uči, da je kulturna dediščina eden osnovnih gradnikov lastne identitete. Med drugim je izpostavil: »Bistvo celotnega Trubarjevega dela je vera, utemeljena v ljubezni. Stava je visoka, gre mu za *večni leben*, za večno življenje. Do tega želi pomagati priti prav vsakomur.«

Med številnimi obiskovalci sta bili tudi predstavnici slovenskega veleposlaništva v Zagrebu **Ivanka Filipan** in **Kristina Kliner**.

Agata Klinar Medaković

Veliko zanimanje za recept in navodila za izdelavo okrasov za naš božični kruh.

S proslave dneva generala Maistra. Foto: Brane Piano

Spomin na generala Maistra smo počastili v Celju

Člani Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb so se drugič zapored odzvali povabilu Zveze društev generala Maistra in se 21. novembra udeležili državne proslave ob dnevu generala Rudolfa Maistra v Celju.

V kulturnem programu v veliki dvorani Celjskega doma so nastopili recitatorji in mešani pevski zbor Prve gimnazije Celje pod vodstvom

Tomaža Marčiča ter Simfonični orkester Glasbene šole Celje z dirigentom **Matjažem Brežnikom**. Zvoki domoljubne, narodne in sodobne glasbe s prepletanjem recitacij so se dotaknili prav vsakega v pretesni dvorani.

Televizijski posnetek enourne proslave je na voljo v arhivu slovenske nacionalne televizije na tej povezavi: <http://4d.rtvlo.si/arhiv/proslave-in-slavnostne-seje/174372781>.

Razmislek o Maistrovih vrednotah

Dan Rudolfa Maistra Slovenija praznuje 23. novembra na dan, ko je general Rudolf Maister leta 1918 s svojim pešpolkom Nemcem prevzel Maribor, tam postavil slovensko oblast in zasedel slovensko severno mejo. Navzoče je pozdravil in o generalu Maistru govoril predsednik Zveze društev general Maister **Milan Lovrenčič**. Povedal je, da bo med najzaslužnejšimi člani, ki bodo letos prejeli priznanje, tudi Prva gimnazija Celje, in da ji bodo priznanje podelil v Maistrovem rojstnem kraju Kamnik. Župan Celja **Bojan Šrot** je dejal: »Po četrtoletja slovenske države še kako velja premislek o vrednotah, za katere se je zavzemal Maister.« Slavnostni govornik gospodarski minister **Zdravko Počivalšek** pa je poudaril: »Ob svojem junaškem dejanju pred slabimi stotimi leti je Rudolf Maister interese slovenskega naroda postavil pred svoje zasebne interese.« Kot je dejal, se s podobnimi izzivi kot general Maister - le da v drugačnih okoliščinah - sooča tudi slovenska vlada.

Praznično vzdušje se je nadaljevalo v prijetnem druženju z gosti prireditve.

Agata Klinar Medaković

Gore in stene - Česnove iskre hrepenenja

Na Alpinističnem četrtku 3. decembra je športni plezalec in vrhunski alpinist Tomo Česen iz Stražišč pri Kranju poglobljeno in čustveno govoril o odnosu, ki ga ima že več kot 40 let do sten in vsega, kar počne v hribih.

Utrinke, ki so mu pomagali pri spoznavanju samega sebe, je Česen strnil v predavanje z naslovom Gore in stene - moje iskre. »V hribe sem začel hoditi pri petnajstih letih, v osnovni šoli sem imel učiteljico, ki nas je vsak konec tedna nekam ‚odvlekla‘. Takrat ni bilo interneta, facebooka in podobnih zadev, temveč knjige, ki so bile sestavni del mladosti,« je povedal na začetku predavanja. Treniral je alpsko smučanje in se ukvarjal z vsemi športi. Prepričan je, da je za vrhunsko plezanje treba biti odličen na vseh področjih.

»Že od vsega začetka me je zanimalo, kako je, ko si v gorah sam in kakšen je občutek, ko vse narediš sam. Glavna želja je bila, da spoznam samega sebe in ugotovim, do kam lahko pripeljem svoj organizem in podoživljanje narave...« Priznal je, da je pri tem velikokrat pozabil na ljudi okrog sebe in da je bil na nek način

sebičen; po drugi strani pa je prepričan, da je v alpinizmu včasih treba biti egoist.

Spomini, ki jih je vredno deliti

Obudil je spomine na slovensko alpinistično ikono in svoj vzor Nejca Zaplotnika. Po njem ni bilo več tako kot prej, meni Česen. »Zelo dobro se spominjam dni, ki sva jih skupaj pognala ‚v luft‘. Ogromno sva se pogovarjala, bila sva veliko skupaj in velika prijatelja. Prepričan sem bil, da mu se nič ne more zgoditi, enako je mislil tudi sam.«

O sebi in mejah svojega organizma je veliko spoznal leta 1985, na odpravi na 8505 m visok Jalung Kang. Tam se mu je izostril pogled na življenje. Takrat se mu je pred očmi smrtno ponesrečil Borut Bergant - Čita (24. maja je minilo 30 let), kar je v njemu tako kot Nejceva tragedija pustilo neizbrisen pečat. Na odpravi na Lotse Šar pa se je naučil, da je treba najti kompromis.

Tomo Česen in Željko Žarak (z leve). Foto: akm

Dotaknil se je tudi začaranega kroga sponzorjev, medijev in slave, za katerega je dejal, »da v njega ni lahko priti, v njem ni nič lepo, iz njega oditi pa je težko«. Novinarji vedno želijo spektakel in svoje zgodbe ne moreš obrniti na svojo stran.

Zvedeli smo tudi, kako je tri leta skoncentrirano garal za sedem minut užitka - vzpon v 27 m visoki smeri Ženska za nagrado v Bohinjski Beli.

Enkratno predavanje je sklenil s poetično mislijo: »Pomembno je, da se bom imel česa spominjati. Spomin na hrepenenje, negotovost, veter, mrzle noči, belo snežno reko, solze, spomin na strah. Želel bi ga z nekom deliti.«

Agata Klinar Medaković

Pobudnika in vzorna organizatorja Alpinističnih četrtkov v Slovenskem domu sta **Željko Žarak** in **Marko Vuković**. Želimo si, da bi nam tudi v letu 2016, že četrto leto zapored, pripravila zanimiva srečanja z vrhunskimi slovenskimi alpinisti in njihovimi neponovljivimi življenjskimi zgodbami.

Pevski zbor Slovenski dom

Nastop na dnevni odprtih vrat brežiškega upokojskega doma

Mešani pevski zbor Slovenski dom se je odzval povabilu Doma upokojskecev Brežice in 13. oktobra nastopil na uvodni prireditvi ob dnevi odprtih vrat, ki so do 30. oktobra potekali pod geslom *Z roko v roki - po poteh, ki že 36 let vodijo v srca ljudi*.

Goste in nastopajoče sta uvodoma pozdravila direktorica Doma upokojskecev in oskrbovancev Impoljca **Andreja Flajs** ter vodja brežiškega doma **Valentina Vuk**. V imenu občine Brežice je govorila podžupanja **Katja Čanžar**. Za povabilo k sodelovanju se je zahvalil predsednik Slovenskega doma **Darko Šonc** in v občinstvu posebej pozdravil nekdanjega zborovodjo MePZ Slovenski dom **Franca Keneja** in oskrbovanca brežiškega doma **Franca Straška**, dolgoletnega člana Slovenskega doma.

Marjan Dirnberk, mojster z ustno harmoniko. Foto: S.K.

Darilo prijateljem na Reki: zborovska pesem in Šopkova ustvarjalnost

19. septembra smo se člani Slovenskega doma odpravili na prvo potovanje v novi sezoni in vrnili lanski obisk rojakom, pevcem in drugim ustvarjalcem reške Bazovice. Pripravili smo nastop pevskega zbora in razstavo kreativne delavnice Šopek.

Na pot smo se podali v zgodnjih popoldanskih urah in v optimističnem vzdušju precej hitro prispele na vzpetino nad morjem, pred krasno, precej veliko stavbo, obkroženo z urejenim velikim vrtom, v kateri je sedež prijateljskega slovenskega društva na Reki. Domačini so nas sprejeli veselo, brez posebnih formalnosti, čutilo se je, da se že dolgo poznamo, družimo in tudi veliko vemo drug o drugem. Med drugim se srečujemo že nešteto let v Šentvidu pri Stični, kjer se udeležujemo koncerta zamejskih zborov in tabora slovenskih zborov.

Lep pojoči večer

Dvorana kulturno-prosvetnega društva, v kateri smo nastopali, najprej domačini, nato Zagrebčani, nas je prijetno presenetila z velikostjo, urejenostjo in akustiko. Za

uvod v lep pojoči večer je zbor Bazovica pod taktirko zborovodje **Zorana Badjuka** iz bogatega repertoarja zapel nekaj slovenskih in dalmatinskih skladb. Nato je naš zbor pod vodstvom **Ivice Ivanovića** zapel pesmi Domov v slovenski kraj, Eno samo tiho rožo in Ženka mi v goste, kar je navdihnjeno napovedala predstavnica zbora **Stanka Herak**. Sledile so še druge slovenske ljudske, ponarodele in umetne pesmi: Lipa zelenela je, Ko so fantje proti vasi šli, Zbadljivka, Slovenski dom, naš drugi dom. Prireditev so s svojimi točkami in umetniško ustvarjalnostjo popestrili še trije člani našega zbora: pesnica **Klara Žel**, harmonikar **Franc Rop** in **Marjan Dirnbek** na orglicah. Občinstvo je nastope zelo navdušeno sprejelo. Koncert zbora se je končal z izvedbo treh pesmi

Mešani pevski zbor Slovenski dom. Foto: M. Mirković

ob spremljavi Ivice Ivanovića na harmoniki: Slovenija od kod lepote tvoje, Serbus Zagreb moj in Vsakdo mora imeti prijatelja. Vsi v dvorani pa smo zapeli venček znanih narodnih napevov.

Brezhibno pripravljen dogodek

Prireditev se je končala z zahvalnimi besedami predsednika Slovenskega doma **Darka Šonca** in predstavnika reške Bazovice **Vitomirja Vitaza** in izmenjavo simboličnih daril. Sledil je ogled razstavljenih del kreativne delavnice Šopek. Navzoči so

naš trud nagradili z aplavzom in pohvalami.

Po okusni večerji, se je skupna pesem s podporo harmonikarjev veselo razlegala do poznih ur. Z obljubami, da se bomo pogosteje srečevali, smo se s prijetnimi vtisi in občutki srečno vrnili domov. Organizacija potovanja in nastopa je bila po mnenju vseh sodelujočih na obeh straneh vzorna, za kar so razen KPD Bazovica in KPD Slovenski dom, najbolj zaslužne predstavnici zbora **Cvijeta Pandol** in **Stanka Herak** ter voditeljica Šopka **Stanka Novković**.

Vasiljka Tovarloža

Bogat glasbeni program

Program sta povezovala **Maja Čič** in **Franc Strašek**. Prvi je nastopil pevski zbor Doma upokojencev Žarek pod taktirko **Bojane Šekoranja**. Zapeli so dve pesmi. MePZ Slovenski dom pod dirigentsko palico **Ivice Ivanovića** je zapel deset pesmi: ponarodele, ljudske in umetne, šaljive in otožne. Pesmi je napovedovala predstavnica zbora **Stanka Herak**. Obiskovalcem so se posebej predstavili pevcu: **Klara Žel** z recitacijo Naš zbor, **Marjan Dirnbek**, ki je na orglicah zaigral pesem Slovenska polka Andreja Blumauerja, ter **Franc Rop**, ki je na frajtonarici zaigral Avsenikov valček Kmetič praznuje. Po glasbenem programu je bila na ogled razstava ročnih del oskrbovancev doma. Potem pa so se pevci in pevke, zborovodje, spremljevalci in vsi obiskovalci družili ob dobri hrani in pijači, za kar je poskrbela domska kuhinja. Vsi udeleženci so prejeli spominčke, ki so jih pod okriljem delovne terapije naredile pridne roke oskrbovank.

Bili smo ponosni, da smo sodelovali v programu, ki so ga prevevali prijetno vzdušje, prisrčnost in vljudnost.

Stanka Herak

Franc Rop in njegova harmonika. Foto: S.K.

Koncert pevskega zbora A. M. Slomšek v zagrebški katedrali

21. oktobra je pevski zbor A. M. Slomšek nastopil na koncertu v zagrebški katedrali, posvečenem prvi obletnici kanonizacije blaženega Janeza Pavla II. Dogodek je organizirala poljska manjšina v Zagrebu.

Molitveno slovesnost za mir v svetu je vodil rektor **Josip Kuhtić**, na maši pa je zapel pevski zbor cerkve Sv. Josipa iz Zagreba. Na koncertu sta poleg našega zbora nastopila še vokalna skupina Wisla, ki deluje pri poljskem društvu Mikolaja Kopernika, in ukrajinsko pevsko društvo Karpati iz Lipovljana.

Mešani zbor A. M. Slomšek je pod vodstvom **Vinka Glasnovića** zapel tri pesmi: Pred Jezusa ponižno pokleknimo (besedilo A. M. Slomšek, za zbor priredil V. Glasnović), Hvali svet Odrešenika (besedilo A. M. Slomšek, za zbor priredil V. Glasnović) in V nebesih sem doma (besedilo A. M. Slomšek, harmonizacija G. Zafošnik. Skupina Wisla je zapela dve

pesmi: *Crna Madonna* in *Krist na žalu*. Dirigiral je **Ambrozije Puškarić**. Zbor Karpati je pod taktirko **Marije Poljak** zapel *Blahoslovy vsjim* in *Marije djivo blahoslovena*.

Po maši in koncertu smo naredili nekaj skupnih fotografij, se na kratko družili in se zadovoljni razšli.

Miroslava-Maria Bahun

Nastop pevskega zbora A. M. Slomšek. Foto: M.Š.

Skupna fotografija nastopajočih. Foto: M.Š.

Anketa

Vse najboljše za Šopkovih deset ustvarjalnih let

Deset let je minilo od ustanovitve kreativne delavnice Šopek, ki je popestrila delovanje Slovenskega doma in še danes polepša marsikatero srečanje v društvu. Članice smo vprašali, kje črpajo navdih in v kolikšni meri se naslanjajo na ljudsko izročilo. Na vprašanje so odgovorile vse »šopkovke«, manjkala je le Adica Dobrić Jelača.

Marija Bjelić: »Od malih nog rada ustvarjam, že odkar sem se kot otrok igrala v blatu, zelo rada delam z rokami. V Šopku imam vso umetniško

svobodo in možnost uresničevanja zamisli iz svoje domišljije. Sledimo pa tudi slovenski in hrvaški etnološki dediščini, včasih eni več, drugi manj, včasih se obe prepletata.«

Hedvika Čeranić: »Zamisel

za izdelek dobim sproti, ko vodja predlaga, česa naj se lotimo. Pri ustvarjanju me vodi vsa domišljija, ki jo premorem. In ta se razvija že dobrih deset let,

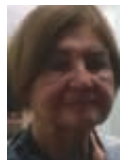

kolikor sem v Šopku.«

Lilijana Vuković: »Od nekdaj sem si želela delati z rokami. Najraje ustvar-

jam šopke iz papirja, ideje se rojevajo kar same. Ob tem pa rada uporabljam elemente slovenskega in hrvaškega ljudskega izročila.«

Nada Gajdarov: »Odvisno od priložnosti, za katero pripravljamo stvaritve, navdih pogosto pride kar sam od sebe, ker se že dolgo ukvarjam s tem.«

Stanka Novković: »Nobena izmed nas ni izobražena za to delo, zato se zanesemo na občutke, zamisli se rodijo same od sebe. Praznični okrasji v glavnem sledijo slovenski dediščini, ki pa se po videzu naslanja na avstrijsko in alpsko območje.«

Višnja Mordej: »V meni je že od šolskih dni telesa ustvarjalna žilica, ki je nisem znala izraziti. Ko pa sem se vključila v Šopek, sem vedela, da

sem našla svoj hobi. Napredek je zelo velik. Včasih ustvarim kaj po svoji ideji, kadar pripravljamo velikonočne ali božične razstave, pa pogosto uporabimo slovenske motive kot so nageljčki in podobno.«

Članice Šopka so nas 16. decembra razveselile z razstavo svojih najnovejših stvaritev na temo božiča. Zopet so nas presenetile z razkošjem domišljije v okrasitvi šatulj, izdelavi šopkov in okrasov ter celo božičnih jaslic! Nekaj fotografij s predpraznične razstave v Slovenskem domu objavljamo na zadnji strani Novega odmeva.

Anketa in foto: Agata Klinar Medaković

Lončarstvo – povod za dva skoka v Ljubljano

Na keramičarsko delavnico je Slovenska izseljenska matica tudi letos povabila Slovence iz zamejstva in sveta. Stvaritve so bile nato na ogled na razstavi. Obkrat smo bile zraven članice Šopka.

Letos je delavnica potekala od 17. do 20. septembra v lončarski delavnici v Etnografskem muzeju v Ljubljani pod mentorstvom **Eve Peterson Lenassi**. Iz Slovenskega doma sta sodelovali **Stanka Novković** in **Vida Obratov**. V ospredju je bilo spoznavanje slovenskega tradicionalnega lončarstva in značilne slovenske

dekoracije. Delo z glino nas je navdušilo. Na koncu smo lahko že sami izdelali lepe predmete iz tega materiala. In bilo bi škoda, če jih ne bi pokazali javnosti. Zato je Slovenska izseljenska matica 8. oktobra pripravila razstavo – članice Šopka smo z veseljem sprejele vabilo in se odpravile v Ljubljano. Razstava – odprl jo je predsednik matice **Sergij Pelhan** – je bila zanimiva, presenečeni smo bili, koliko prelepih umetniških predmetov so v tako kratkem času izdelali udeleženci delavnice, ki so bili prvič v stiku s tem materialom. Po ogledu razstave smo se spreho-

Članice kreativne delavnice Šopek na razstavi keramike v Ljubljani. Foto: MB

dile po Etnografskem muzeju v Ljubljani in dobile dragocen vpogled v slovensko ljudsko dediščino. Nekaj časa smo našle tudi za kratek, a zanimiv ogled Ljubljane.

Stanka Novković

Fotografski utrinki s sončne strani Alp

Nekaj časa je v meni dozorevala ideja, da bi v Slovenskem domu pripravil razstavo fotografij. Zamisel je bila uresničena 25. novembra, na ogled pa so bile podobe slovenskih gora, ki sta jih ovekovečila **Neda Rački** in **Zvonko Radičanin**.

Sem predsednik kulturnega društva Fijaker in več kot 25 let tudi član Slovenskega doma, zato je bila združitev obeh dejavnosti le vprašanje časa. Fijaker je doslej pripravil prek 80 fotografskih razstav, zato izbira del in avtorjev ni bila lahka naloga. Eden od pogojev je bil, da so fotografije tematsko povezane s Slovenijo, ob tem, da so po kakovosti odlične. Izbira je padla na **Nedo Rački** in **Zvonko Radičanina**, ki za cilj svojih potovanj pogosto izbereta Slovenijo.

Avtorja sta razstavo poimenovala Na sončni strani Alp ter z njo pokazala lastno zanimanje in ljubezen do slovenskih krajev. Razstavlje-

Neda Rački je za avtorsko delo prejela več kot 90 priznanj in nagrad v 50 državah sveta, med njimi državno nagrado Toša Dabca leta 2013. Zvonku Radičaninu je bil poleg več kot 50 priznanj in nagrad podeljen tudi častni naziv EFIAP/gold mednarodne zveze FIAP.

ne fotografije, posnete na Gorenjskem in Štajerskem, so občudovali številni obiskovalci, saj so na njih prikazane lepote slovenskih gora. Po otvoritvi smo se še dolgo prijetno družili in z avtorjema razstave snovali načrte za obisk Primor-

ske in Notranjske, da tudi o teh dveh pokrajinah pripravimo razstavo v Slovenskem domu.

Rolando Nikčević

Neda Rački, Zvonko Radičanin, Rolando Nikčević, Darko Šonc (z leve). Foto: NL

Študijsko potovanje na Rajhenburg

V okviru programa **Moja domovina – Moja dežela** so člani Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb 7. novembra obiskali brestaniški grad **Rajhenburg**, kjer so si ogledali razstavo **Slovenski izgnanci 1941-1945**.

Razstava je bila odprta oktobra lani, ob 70. obletnici konca druge svetovne vojne. V štirih sobah prvega nadstropja gradu obiskovalec spozna izgnansko usodo Slovencev, deportiranih z ozemelj, ki jih je zasedla nemška okupacijska oblast. Med mnogimi izgnanskimi usodami sta v muzeju dokumentirani tudi pretresljivi usodi zagrebških izgnancev **Alojza Kramarja** in **Alojzije Pavkovič Vukadinovič**.

Člani Sveta so si ogledali tudi stalne razstave v brestaniškem muzeju, ki deluje kot enota Muzeja novejšje zgodovine, in sicer: **Trapisti v Rajhenburgu**, **Jože Ciuha: Podobe časa**, **Spomin na Brestanico – Brestanica** na razglednicah ter pohištvo iz 18. i 19. st. iz zbirke Narodnega muzeja Slovenije. Ob ogledu filma o prenovi gradu Rajhenburg so spoznali vse faze njegove uspešne prenove, v dokumentarnem filmu **Slovenski izgnanci 1941–1945** pa boleče zgodbe izgnancev, ki so se po vojni vrnili na svoje domove. (akm)

Na terasi gradu Rajhenburg. Foto: akm

Pri Jožovcu v Begunjah smo se poklonili Avsenikovi dediščini

V meglenem jutru 5. decembra smo se odpravili na zadnje letošnje strokovno potovanje v organizaciji Sveta slovenska narodne manjšine Mesta Zagreba. Odšli smo na Gorenjsko, na ogled Avsenikovega muzeja in galerije.

Šele po Ljubljani se je pokazalo sonce, pred nami pa se odprl pogled na močerne Alpe, od Storžiča, Stola in Triglava. Prizor nas je spremljal do Begunj na Gorenjskem, kjer smo si ogledali muzej in galerijo ansambla bratov Avsenik. Muzej se nahaja ob 150 let stari gostilni Pri Jožovcu. Ogledali smo si film in predmete, ki pričajo o bogati karieri ansambla Avsenik. Fascinantna je stena, prekrita z ovitki njihove bogate glasbene produkcije, imponanten je tudi prostor z zlatimi in diamantnimi ploščami, ki so jih prejeli ob milijonskih nakladah, prodanih v Sloveniji, a tudi v Avstriji in Nemčiji, kjer so bili znani kot Oberkrainer Quintett. V vitrinah so na ogled vse nagrade, ki so jih prejeli v svoji plodni karieri. V drugem nadstropju smo si ogledali zasebne prostore prednikov, urejene v meščanskem slogu medvojnega časa. Obiskali smo tudi galerijo družine Avsenik, kjer smo spoznali gorenjsko narodno nošo in bili seznanjeni z možnostjo nakupa

glasbenih instrumentov. V Begunjah deluje tudi glasbena šola Avsenik, v kateri poučujejo vse instrumente, od citer do klarineta. Na bližnjem pokopališču smo obiskali tudi grob nedavno preminulega Slavka Avsenika. Še vedno nam je v spominu veličastna pogrebna slovesnost na najvišji državni in cerkveni ravni.

O Vrba, srečna draga vas domača!

Obisk gostilne Pri Jožovcu smo končali z dobrim kosilom, nato pa nam je ostalo še dovolj časa za obisk nekaj kilometrov oddaljene Vrbe, rojstne vasi Franceta Prešerna. Prisluhnili smo zelo zanimivemu predavanju vodnika **Janeza** o manj znanih prigodah iz Prešernovega življenja. Izlet se je odvijal v prekrasnem sončnem vremenu, kar je ugodno vplivalo na razpoloženje udeležencev. (-poj-) 🍷

Skupinska slika iz Begunj. Foto: akm

V spomin Bojanu Kožarju

Le dva dneva po napolnjenem 65. letu starosti se je po hudi bolezni za vedno poslovil naš prijatelj, ugledni član Slovenskega doma Bojan Kožar (Brežice, 6. 12. 1950 – Zagreb, 8. 12. 2015). V društvo se je včlanil pred okroglo dvema desetletjema in takoj postal predsednik nadzornega odbora. To dolžnost je opravljal vse do prezgodnjega slovesa, nad zakonitostjo delovanja in poslovanja društva je bdel natančno, zavzeto in skrbno, z osebnimi in profesionalnimi lastnostmi torej, ki jih v današnjem času pri ljudeh na odgovornih položajih tako zelo pogrešamo. Bojan Kožar se je rodil v Brežicah, za študij si je izbral Ekonomsko fakulteto v Zagrebu, kjer se je po diplomu zaposlil v Plivi in si ustvaril družino. Na Hrvaškem se je uveljavil kot finančni strokovnjak in direktor, bil je član Slovenskega poslovnega kluba. Za njim žalujejo soproga Nedjeljka, hčerka Ivana in sin Miran ter štirje vnuki. Zelo ga bomo pogrešali tudi v Slovenskem domu. Naj mu bo lahka hrvaška zemlja. (sld) 🍷

Zapis z dveh petkovih srečanj

Prvo jesensko petkovo srečanje smo pripravili oktobra. Že vnaprej se je dalo slutiti, da nas ne bo veliko, marsikdo je bil še na počitnicah, pa tudi vreme je bilo zelo lepo, toplo in sončno. Drugače je bilo novembra.

Na prvem jesenskem srečanju je manjkal naš vodja Slavko Kra-

Udeleženci ob slastnem prigrizku.

Foto: TV

mar, ki se je podal na dolgo, desetdnevno turnejo po južnih krajih (Črna Gora, Albanija, Makedonija). No, v klubu Moja dežela se nas je 9. oktobra vseeno zbralo okrog petnajst, in kar je najbolj pomembno, prišla sta dva slavljenca. Prinesla sta nekaj dobrot za pod zob, odprli smo šampanjec in veselo nazdravili s priljubljeno čestitko Kol'kor kapljic... Nato pa še klepet o zanimivih dogodkih z dopusta, malo petja in prijetnega druženja ... in čas je kar hitro minil. Bilo je lepo srečanje, saj smo se počutili kot ena velika družina.

Kako čas beži, že je tukaj drugo petkovo srečanje, ki je bilo 6. novembra. Zopet skoraj vse enako kot prejšnji mesec – ponovitev, bi rekli. Samo to pot Slavko ni manjkal zaradi potovanja, temveč nam je poslal pozdrave z domače postelje, ker je bil bolan. K sreči je do naslednjega snidenja – prvega decembrskega petka – okrevail. Upajmo, da bo tudi po novem letu vedno z nami, ker so njegove točke o šegah in običajih preprosto nepogrešljive!

Ivanka Nikčević 🍷

V saboru spremembe tudi med poslanci manjšin

Med osmimi poslanci narodnih manjšin sta le dva, ki prvič sedata v saborsko klop. Novinka je tudi Ermina Lekaj Prljaskaj, kandidatka albanske skupnosti, ki bo zastopala manjšinsko skupino, v kateri smo tudi Slovenci.

Prvič doslej „naše“ manjšinske skupine, v kateri so poleg Slovencev še Albanci, Bošnjaki, Črnogorci in Makedonci, ne bo zastopal Bošnjak, temveč Albanka. Za pravnico in sodno tolmačko Ermino Lekaj Prljaskaj je na ponovljenih volitvah 15. novembra glasovalo 999 volivcev ali 21,2 odstotka upravičencev. Volitve so ponovili, ker je bila med njo in njenim nasledovalcem **Idrisom Sulejmanijem** zelo majhna razlika, ločili so ju komaj trije glasovi. V »fotofinišu« je Lekaj Prljaskajeva zmagala s prednostjo 5 glasov.

3.788.788 hrvaških državljanov je imelo volilno pravico na tokratnih parlamentarnih volitvah.

2.302.773 upravičencev je 8. novembra prišlo na volišča, udeležba je bila torej 60,78-odstotna.

V tej skupini se je za poslanski sedež potegovala tudi Slovenka **Sabina Koželj Horvat**, kandidatka osiješkega društva Stanko Vraz. Zanj je glasovalo 134 volivcev, kar so trije odstotki upravičencev. (Komentar volilnega izida objavljamo zraven.)

Kjer se prepirata dva ...

... tretji dobiček ima. Tako pravi stari slovenski pregovor. In tako nekako so se politično zasukale tokratne parlamentarne volitve na Hrvaškem. Kakšna vlada bo nastala po tem volilnem receptu, pa ob zaključku redakcije Novega odmeva še ni bilo znano.

Na volilno nedeljo 8. novembra sta si večino glasov razdelili desnosredinska Domoljubna koalicija **Tomislava Karamarka** (osvojila je 59 poslanskih sedežev) in levosredinska koalicija **Zorana Milanovića** Hrvaška raste, ki ima skupaj z IDS prav tako 59 mandatov. Relativna zmagovalka

Zvonko Horvat in Sabina Koželj Horvat predajata kandidaturo v saboru (z leve). Foto: Željko Sas

pa je postala neodvisna lista Most, ki je kot tretji politični blok osvojila 19 poslanskih sedežev. Po dva mandata sta dobili HDS-SB in stranka **Milana Bandića**, po enega pa Uspešna Hrvaška in Živi zid.

Zanimivo je, da so se glasovi hrvaških volivcev v Sloveniji razporedili podobno kot drugod v hrvaški diaspori in drugače, kot je bila večinska volja. V Ljubljani je svoj glas oddalo 62 volivcev, največ za Domoljubno koalicijo (37 glasov), sledita Most z desetimi in Orah s petimi glasovi, Hrvaška raste pa je dobila le 4 glasove. Dva glasova sta šla Srpu, prav toliko jih je bilo neveljavnih, po enega pa sta prejela HKS in lista **Vesne Pinjuh**. (jpt) 🇺🇦

Komentar s terena

Bi Slovenci, če bi še enkrat volili, prepoznali priložnost?

Znani slovenski pregovor pravi **Priložnost zamujena, ne vrne se nobena. Slovenci na volitvah niso izkoristili priložnosti, ki se jim mogoče ne bo več nasmehnila.**

Po dvanajstih letih se je slovenska manjšina znova pojavila na volitvah, zaradi razdrobljenosti bošnjaških kandidatur pa je imela celo možnost, da dobi svojega poslanca, če bi si to želela. A je zmagala **Ermina Lekaj Prljaskaj**, ker so v albanski skupnosti volitve vzeli resno. Njihov uspeh je rezultat dela številnih koordinatorjev po večjih mestih, ki so obveščali volivce in jih motivirali, da pridejo na volitve in podprejo svojega kandidata.

Slovenska kandidatka **Sabina Koželj Horvat** je bila med dvanajstimi kandidati na 8. mestu, kar kaže, da je del volivcev vendarle prepoznal priložnost in jo podprl. Ostaja pa veliko vprašanje, zakaj ni bilo večjega odziva

Slovencev, saj jih je bilo več kot 3000 z najnovejšega volilnega seznama direktno obveščenih po pošti in po telefonu, kandidatka je osebno podpisala in povabila volivce z več kot 2000 karticami, ki so večinoma prispele na točne naslove. Ogromno truda in energije za poskus, da bi David premagal Goljata. SKD Stanko Vraz se je opiral na tako zelo opevano slovensko slovo in enotnost, a sta se pokazali razcepljenost in razprtije v manjšini, ki je že brez tega na robu izumrtja. Za zgled moramo vzeti Albance, namesto da bi bili sami zgled drugim. Pogumen poskus so podprla društva iz Zagreba, Karlovca, Pulja, Umaga, Labina, Lovrana, Zadra in Osijeka, s podpisi podpore, volilnimi seznama, naslovi in telefoni članov. Za to jim gre vsa zahvala. Nikakor pa ni jasno, zakaj so društva z Reke, iz Splita, Varaždina, Šibenika in Dubrovnika popolnoma zavrnila vsakršno sodelovanje.

Če bi vsi pravočasno spoznali, da je bilo za uspeh potrebno motivirati le simboličnih 100 slovenskih volivcev na volilno enoto in zbrati skupaj 1000 glasov, bi Slovenci imeli svojega poslanca, vsak bi lahko osebno prišel v sabor in predstavil težave svoje skupnosti. Za zaključek pa znani prizor, ko je JLA napadla Slovenijo in so pripadniki teritorialne obrambe uničili oklepno vozilo agresorske vojske. Iz tega je preplašeni vojak z dvignjenimi rokami in skozi solze vzkliknil odrešilne besede: »Ne streljajte, Slovenec sem!« Uspeh bo možen samo, ko Slovenci v RH to dojemajo.

Zvonko Horvat 🇺🇦

Z druženja na Kvarnerju: Pozdravljeni rojaki, pozdravljena Slovenija!

Skoraj 350 rojakov iz vseh 16 slovenskih društev se je 3. oktobra zbralo po čudovitem sončnem vremenu v turističnem kompleksu Girandella v Rabcu na tradicionalnem srečanju.

Predsednik zveze **Darko Šonc** je po pozdravnih besedah izrazil željo, da bi srečanje prihodnje leto prvič pripravili v Sloveniji, kar je pristojni slovenski minister **Gorazd Žmavc** v kratkem nagovoru pozdravil kot dobro zamisel in obljubil, da bo pomagal pri organizaciji. Ali bomo nesrečno številko 13 srečno okronali s 13. vseslovenskim srečanjem v Sloveniji?

Za spomin na srečanje v Rabcu so predsedniki društev, Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu ter slovensko veleposlaništvo na Hrvaškem prejeli knjigo **Eduarda Hemarja** Slovenci v hrvaškem športu, ki sta jo lani izdala Slovenski dom iz Zagreba in Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb. Na fotografiji desno odpravnik poslova na slovenskem veleposlaništvu **Marko Rakovec**.

Ansambel Florijan iz Sevnice je z bogatim repertoarjem slovenskih pesmi poskrbel za prijetno vzdušje in veselo druženje rojakov, kot po traku je izpolnjeval želje po pesmih, ki so jih naročale mlade in stare generacije na Hrvaškem živečih Slovencev.

Organizator vseslovenskega srečanja je bila Zveza slovenskih društev na Hrvaškem, tudi tokrat s pomočjo Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu. Udeležencev je bilo toliko, da jih je fotografski aparat komajda ujel v objektiv.

O načrtih za prihodnost: **Cveto Šušmelj**, **Rudi Merljak**, **Gorazd Žmavc**, **Darko Šonc**, **Marko Rakovec** in **Klaudivija Velimirović** (z leve).

Klepet ob kosilu se je vrтел okoli raznovrstnih tem: kaj je novega, kakšni so načrti za prihodnost, pa tudi o vsakodnevnih težavah, in o tem, kdaj se bomo zopet srečali. Sklenila so se tudi nova prijateljstva.

Vseslovenska srečanja so bila prejšnja leta v krajih, kjer so sedeži društev, ta so tudi aktivno sodelovala v pripravi programa in pri predstavljanju znamenitosti njihovega kraja, dejavnosti društev in še česa. Lansko in letošnje srečanje je pripravila kar zveza. To se je izkazalo za dobro potezo, saj so bila društva tako razbremenjena velike obveznosti, a so udeleženci tudi pogrešali dodatno programsko vsebino, ki jo lahko dajo le utečene ekipe posameznih društev v svojem lastnem okolju.

Agata Klinar Medaković
vse foto: Istog Žorž

Obisk v domu starejših občanov in poklon našemu Alojzu

Slovenski dom KPD Bazovica že več let organizira nastope v domovih starejših občanov, kjer so med varovanci neredko tudi rojaki. 12. novembra smo obiskali dom Vitanova, kjer upokojske dneve preživlja naš član, legendarni reški gledališčnik Alojz Usenik.

Alojz Usenik je bil tudi pobudnik kulturnega večera v domu Vitanova v Mariničih pri Reki. Oskrbovanci doma so z zanimanjem spremljali nastop mešanega pevskega zbora KPD Bazovica pod vodstvom **Zorana Badjuka**. Uvodoma je zazvenela himna društva, pesem Bazovica, na glasbo Josipa Kaplana in besedilo **Slavka Arbitra**. Program je povezoval predsednik društva **Zvonimir Stipetić**. Predstavil je dejavnosti reške Bazovice in se posebej ozrl na zanesenjaško življenjsko pot Alojza Usenika, ki je v reškem kulturnem življenju, kot inspicient v gledališču HNK Ivana pl. Zajca in kot vsestranski gledališčnik v društvu KPD Bazovica, aktivno deloval kar pol stoletja. V več kot šestdesetletno zgodovino društva je »dobri duh reškega teatra«, kot so ga imenovali, vtisnil neizbrisen pečat, zato so mu posvetili tudi monografijo z naslovom En človek – celo gledališče, ki sta jo napisali članici društva, sestri **Barbara** in **Kristina Riman**.

Popestritev in presenečenje večera

Alojz Usenik se je globoko ganjen zahvalil vodstvu doma ter društvu za prijazen odziv in nastop ter se v program vključil z interpretacijo pesmi Zdomec Slavka Arbitra. Navzočim je pre-

Alojz Usenik in Marija Zevnik s pevkami. Foto: M. M.

nesel pozdrave tega nekoč osrednjega člana Bazovice, ki mu leta in zdravstvene težave več ne dovolijo sodelovanja v društvu. V nadaljevanju večera je Alojz Usenik recitiral še monolog iz Cankarjevega dela Hlapec Jernej in njegova pravica. Za oba nastopa je bil tudi tokrat nagrajen s ploskanjem. Čestitke in pohvale je od navzočih, od zborovodje do pevcev, prejemal tudi v poznejšem krajšem in zelo prisrčnem druženju.

Prijetno presenečenje večera je bilo srečanje z dvaindevetdesetletno **Marijo Zevnik**, eno najstarejših članic društva, danes prav tako varovanko doma Vitanova, ki se rada spomni prvih let v društvu in aktivizma tedanje predsednice Zore Ausec.

Večer se je iztekel z obljubo o vnovičnem nastopu ob božiču.

Marjana Mirković za Sopotja 🍷

Zvonimir Stipetić: Če nam spodleti, se hitro ujamemo

Slovenski dom KPD Bazovica na Reki od februarja lani vodi **Zvonimir Stipetić**, diplomirani inženir elektrotehnike z zagrebško diplomo, doma iz okolice Brežic. V pogovoru razkriva nekaj načrtov in kakšno prihodnost društva pričakuje.

Zvonimirja Stipetića je v mesto ob Kvarnerju pripeljala družina. Leta 1989 je tu s prijateljem ustanovil eno prvih podjetij za računalniške storitve

»Bazovica je reška legenda z dolgoletnim ugledom,« pravi predsednik slovenskega društva na Reki. O povezovanju z drugimi manjšinskimi organizacijami pa: »Skupaj smo vidnejši.« Foto: M.M.

v tem delu Hrvaške. Uspešno ga vodi še danes. Čeprav se je septembra upokojil, za vodenje društva še nima toliko časa, kot bi si ga želel.

▪ Kaj vas je pripeljalo v Bazovico?

- V društvo sem prišel leta 2010, ko sem imel malo več prostega časa, se vključil v pevski zbor, ozračje je bilo prijetno, bilo mi je všeč in ostal sem. Vedno sem namreč zelo rad pel in tudi recitiral. Kmalu so me povabili k sodelovanju v vodstvu, postal sem član upravnega odbora in predsednik zbora. Lani sem bil izvoljen na čelo društva, a nisem opustil prejšnjih dejavnosti in še naprej pojem v zboru.

▪ Kakšni so vaši programski načrti?

- Ena izmed želja je ureditev multimedijске knjižnice. Naša zbirka je edina na

Hrvaškem vključena v slovenski bibliografski sistem Cobiss. Trenutno gostimo premično zbirko knjižnice Srečka Kosovela iz Kopa. Želim si tudi, da bi se v našem lepem Slovenskem domu družilo še več rojakov, da bi bili še bolj odprti in da bi se slišalo še več slovenščine. In da bi tudi v prihodnje uspešno ohranjali jezik in kulturo. Prosvetno-kulturna dejavnost v društvu je razvejana: delujemo na desetih področjih, od zbora, dramske, fotografske, folklorne, plesne, glasbene in planinske skupine do mladincev, knjižnice in učenja slovenščine. Sodelujemo z ljubiteljskimi organizacijami v Sloveniji, nedavno smo gostili gledališko skupino iz Drežnice z muzikalom Magdalena. Povezujemo se tudi z drugimi slovenskimi društvi na Hrvaškem, v zajedstvu in BiH, poleg Slovenije hodimo v goste v Zagreb, Split, Sarajevo. Pripra-

► vimo okrog štirideset dogodkov na leto, v društvu in na gostovanjih. Vsak teden se torej nekaj dogaja, če ne štejemo poletja, ki ga izrabimo za vzdrževalna in druga dela na naši hiši. Široko zasnovana dejavnost zahteva veliko usklajevanja in seveda nam tu in tam kaj tudi spodleti, a se hitro ujamejo.

▪ **Vzdrževanje čudovite zgradbe reškega Slovenskega doma je velika skrb vodstva.**

- Vesel sem, da smo dobili novo streho in da smo popolnoma obnovili prvo nadstropje. Uredili smo tudi vrt in posadili nova drevesa, vse s podporo Urada vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. V naši stavbi je tudi sedež društva za razvoj civilne družbe EU korak ter obeh svetov slovenske narodne manjšine, na mestni in županijski ravni. Z njima dobro sodelujemo in skupaj izdajamo glasilo Sopotja. Društvo je dejavno tudi na spletu (www.bazovica.hr) in družabnem omrežju facebook (KPD Bazovica).

▪ **In kakšna bo prihodnost društva?**

- Pred našimi očmi usihata naša zavest in kultura, v globaliziranem svetu smo popolnoma odtujeni od narave in družbe. Slovenci se prehitro utopimo v okolje, smo precej pohlevno vzgojeni. V društvu je premalo podmladka, priliv mladih ne spremlja našega staranja. Morda bo najmlajše pripeljala pobuda za plesno skupino. Glede prihodnosti nasploh nisem preveč optimističen. Imam vnuka, ki ga bom učil slovenščine in naših starih navad, izbira pa bo njegova.

Povzeto po zapisu

Marjane Mirković za Sopotja

Dnevi slovenske kulture v Istri

Ustvarjalni presežki, ki so nahranili umetniške in domovinske čute

Letošnji dnevi slovenske kulture v Istri, drugi zapored, ki so jih skupaj pripravila društva iz Pulja, Umaga, Poreča, Buzeta in Labina, so se odvijali od 21. do 24. oktobra. Članom in sokrajanom smo vnovič ponudili izbor presežkov slovenske kulture.

Istrske dneve slovenske kulture je pred petimi leti prvič pripravilo društvo Istra iz Pulja, najstarejše slovensko društvo v tem delu Hrvaške. Odkar je leta 2013 nastala Koordinacija istrskih slovenskih društev, pa se slovenska skupnost v Istri vse bolj povezuje tudi v pripravi kulturnih dogodkov. Prešernov dan vsako leto praznujejo skupaj pri enem od društev, na dnevnih slovenske kulture pa vsako društvo pripravi in gosti vsaj en dogodek.

Baletna vznesenost v Poreču

Po zaslugi društva Oljka iz Poreča smo 23. oktobra videli baletno predstavo, zanimivo tudi za širšo publiko. Člani Mladega slovenskega baleta in Društva baletnih umetnikov iz Ljubljane so odplesali najzanimivejše dele znanih baletnih predstav, od klasičnih do sodobnih. Društvo Istra iz Pulja je na dogodek povabilo tudi mlade iz puljskega studia Art dance, kjer poučujejo klasični balet. Tako so odškrnili vrata za bodoča sodelovanja tudi z njimi. Baletno predstavo si je ogledal tudi **Rudi Merljak** iz Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Glasbeni in likovni utrinek v Labinu in Buzetu

Društvo Slovencev iz Labina je 20. oktobra v goste povabilo moško vokalno zasedbo iz Celja Oktet 9, ki pod umetniškim vodstvom **Gregorja Deleje** ustvarja že od leta 2006, ko so ga ustanovili takratni celjski gimnazijci.

Isti dan je bila v Narodnem domu Buzet odprta razstava risb akademskega slikarja **Martina Bizjaka**, ki živi in ustvarja v Pulju. Društvo Lipa je ob tej priložnosti pripravilo krajši kulturni program, v katerem so Ajdovke iz Umaga zapele tri ljudske pesmi, nastopile pa so še učenka dopolnilnega pouka **Jana Marinac** in njena učiteljica **Eva Cigler** ter 11-letna harmonikarica **Vanesa Jakac**. Dogodka sta se udeležila namestnica župana Istrske županije **Giuseppina Rajko** in župan Buzeta **Siniša Žulić**.

Puljski pogled v ustvarjalnost prednikov

Puljsko društvo je tokrat pozornost usmerilo v delovanje rojakov v preteklosti. V galeriji SKD Istra je bila 21. oktobra odprta potujoča razstava Slovenski ustvarjalci v Grožnjanu, ki je nastala ob

Šibenik

Izstopajoča novembrska večera: martinovanje in obisk splitskih prijateljev

V šibeniškem društvu **dr. Franceta Prešerna** je bilo posebej živahno novembra, ko so pripravili tradicionalno martinovanje in ko so vrnil obisk prijateljem iz splitskega Triglava.

V prostorih našega društva smo 12. novembra kakor vsako leto proslavili dan sv. Martina. Večkrat smo se spomnili znanega verza iz zakladnice ljud-

skih pesmi: Na svetu lepše rože ni, kot je ta vinska trta! V skladu z običaji smo imeli šaljivi blagoslov vina, naš »škof« pa je bil **Tone Ciglić**, ki zna vedno odlično poskrbeti za pravo predstavo in vzdušje na prireditvah. Seveda nismo pozabili na klobase, kisló zelje in sladice, za katere so poskrbele članice sekcije Pridne roke. Mlado vino, polke in valčki so poskrbeli za vesel večer poln plesa, petja in veselja.

Polnega trebuha in polnih src smo rajali dolgo v noč, hvaležni da nas je sv. Martin spet obiskal.

S pesmijo in poezijo v Splitu

Z veseljem smo sprejeli povabilo SKD Triglav, s katerim sodelujemo že več let, in 21. novembra sodelovali v skupnem kulturnem programu v prostorih njihovega društva. Ob prihodu v so nas gostitelji s

Z baletne predstave v Poreču. Foto: Miriam Pran

Moška vokalna zasedba Oktet 9. Foto: DS Labin

Nastop vokalne skupine v Buzetu. Foto: Čalić Šverko

Nastop KD Leskovec pri Krškem v Umagu. Foto: Janez Kerin

50-letnici »mesta umetnikov«. Pred pol stoletja je namreč nekaj slovenskih slikarjev in umetnikov iz prejšnje države v tedaj opustelem istrskem mestecu organiziralo prve kolonije, s čimer so utrlji pot k oživitvi Grožnjana. Naslednji dan pa je bila v sodelovanju z mestno knjižnico v Pulju odprta razstava o Hermanu Potočniku Noordungu. Puljska publika je tako spoznala velikega vizionarja, ki je znanstveno utemeljil potovanja človeka v veselje, rodil pa se je prav v Pulju, kot sin častnika avstrijske mornarice. Na dogodek so pri-

šli tudi mariborski župan **Andrej Fištravec**, namestnica puljskega župana **Elena Puh Belci** ter **Viktor Mlakar** in **Kristina Kliner** s slovenskega veleposlaništva v Zagrebu. (Klaudija Velimirović)

Za konec – gledališka predstava v Umagu

Sklepno prireditev je 24. oktobra gostila umaška Ajda. Člani Kulturnega društva Leskovec pri Krškem so izvedli gledališko predstavo Cirila Kosmača Tistega lepega dne. Dvorana ljudske univerze Anteja Ba-

biča je bila polna kot že dolgo ne. Publika se je skupaj z odličnimi amaterskimi igralci preselila v primorsko mestece v času italijanske okupacije, se smejala duhovitim Kosmačevim zapletom in razpletom ter začutila njegovo domoljubje in željo po ohranitvi slovenske pesmi in jezika, ki so jo takratni oblastniki želeli zatreti. Po predstavi so se gledalci in nastopajoči prijetno družili ob dobrotah, ki so jih pripravile članice Ajdine skupine za ohranjanje slovenske kulinarične tradicije. (Irena Blažić)

predsednikom **Cvetom** Šušmeljem pristrčno sprejeli. Kulturna prireditev se je začela ob 18. uri. Prvi je nastopil MePZ Triglav, ki je odpel štiri pesmi. Naš ŽePZ Prešernovke se je predstavil z osmimi pesmimi, a so si pevke na polovici malo oddahnile, saj je naša članica **Mojca Bareša** s pomočjo **Vere Hrga** iz Triglava predstavila svojo zbirko pesmi *Moja pot v poeziji*. Na koncu programa sta oba zbora skupaj zapela pesem *Dan ljubezni*. Po izmenjavi daril so sledili jedača, pijača in druženje ob pesmi ter seveda dogovori za nadaljnje sodelovanje.

Mojca Bareša

Veselo praznovanje v društvu.

Oba zbora sta skupaj zapela *Dan ljubezni*. Obe foto: Mojca Bareša

Etnološka delavnica v dolini Čabranke in zgornje Kolpe

V vasi Plešče na Hrvaškem, kjer deluje Etnološka zbirka Palčava šiša, se etnološke delavnice odvijajo že od leta 2007. Letos je v projektu že tretjič zapored sodelovalo Slovensko etnološko društvo (SED). Delavnica je potekala od 15. do 22. avgusta.

Etnologi, ljubitelji ter študentje etnologije in antropologije (in še česa) smo ob porečju Čabranke in Kolpe uredili že tri za javnost dostopne zbirke: v Loškem Potoku, na Travi in v Bezgovici, posredno pa zbirali tudi material, ki je predstavljen v Palčavi šiši v Pleščih. Med letošnjo delavnico smo stavbno dediščino raziskovali v zaselku Padovo nad Osilnico, ki je bilo verjetno postavljeno še v času reformacije, konec 16. stoletja, in Zagoliku na hrvaški strani, starem naselju na nekdanji karavanski poti nad dolino Belice, kjer se je pot do prve polovice 19. stoletja izognila ozkemu kanjonu Kolpe, po katerem sedaj pelje cesta.

Vznemirljiva fotografska dediščina

Udeleženci letošnje delavnice iz Ljubljane, Zagreba in celo nemškega Weimarja smo največ časa posvetili zapuščini poklicnih fotografov Ivana Šafarja iz Gašparcev, ki je tu deloval sredi prejšnjega stoletja, ter njegove hčerke Francike, poročene Rugole, ki je nadaljevala njegov poklic v Osilnici, na slovenski strani, vse do sredine osemdesetih let. V Šafarjevi hiši v Gašparcih (o kateri sem lani pisal tudi v svoji knjigi Stavbna dediščina v dolini zgornje Kolpe in Čabranke) je ostalo veliko fotografskega materiala in opreme. Pri tem je pomembno vlogo odigrala Ivanova vnukinja **Marica Poštenik** iz Zagreba, saj je prav ona s svojo teto ohranila večino materiala. Med delavnico je bilo vse pregledano in evidentirano, fotografije presnete, oprema očiščena. Pri tem sta sodelovali etnologinji Muzeja Kočevje ter Pomorskega in zgodovinskega muzeja Hrvaškega primorja Reka. Poseben izziv je bilo presnemavanje starih ne-

Bili bi veseli, če bi se tovrstnih delavnic v naslednjih letih udeležil še kdo iz društev Slovencev na Hrvaškem. Posebno dobrodošli so študentje, ki lahko pridobijo potrdilo SED o opravljanju strokovne prakse in še kakšno priporočilno pismo, če bodo aktivno sodelovali pri delu.

Hrvaški in slovenski etnologi in kulturni antropologi v Gašparcih pri urejanju fotografskega gradiva.

Priprava razstave na Palčavem skednju v Pleščih. Hiša s skednjem in dvoriščem je že od leta 2005 zaščiten kulturni spomenik, od letošnjega novembra pa je v register kulturne dediščine Republike Hrvaške vpisana tudi etnografska in kulturnozgodovinska zbirka. Obe foto: Sonja Smole Možina

gativov na steklu, ki jih je ostalo za nekaj polnih škatel. Ob koncu delavnice smo pripravili tudi začasno razstavo o obeh fotografih in njunem delu; v razstavnem prostoru na skednju Palčave šiša smo celo poustvarili fotografski atelje iz 1950-ih let, kjer so se obiskovalci lahko fotografirali kot nekdanj. Do konca septembra si je razstavo ogledalo več kot 600 ljudi.

Ko kraj kulturno zaživi

Ob robu delavnice se je zvrstilo veliko dogodkov, posebno presenečenje je pripravil **Rasim Karalić** iz Delnic, ki je na velikem platnu prikazal svoj film *Zaboravljena sela*, posnet v vaseh na hrvaški strani doline Kolpe. Petek smo zaključili z literarnim večerom slovenske in hrvaške poezije s pesnico **Vando Šega** iz Cerknice in **Zlatkom Pochobraskym** iz Čabra, ki piše tudi v narečju. Večer je vodila **Mojca Račić**.

Med delavnico sta bila posneta reportaža za *Sotočja* na Radiu Slovenija ter prispevek za *Kulturni kolodvor* Hrvaške televizije. Marsikateri obiskovalec iz Hrvaške je prišel prvič v Plešče prav zaradi te oddaje.

Pri pripravi delavnice so sodelovali tudi društvo Osilniška dolina iz Osilnice, Slovensko kulturno društvo iz Prezida in Slovensko kulturno društvo Gorski kotar iz Tršča, terensko delo pa so omogočili občine Osilnica, Kostel in Čabar, podjetje Lož Metalpres iz Plešč, Naravoslovni muzej z Reke in Hrvaško etnološko društvo. Med posamezniki so se s pomočjo posebej izkazali **Klara Bukovac**, gospod **Vilko** iz Zagolika in Marica Poštenik. Upajmo, da se bodo gospodarske razmere izboljšale in da bo prihodnje leto pri projektu pomagal tudi Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Marko Smole

Slovenski dnevi z razstavo in predstavitevama knjig

V Karlovcu so med 14. oktobrom in 18. novembrom potekali tradicionalni slovenski dnevi. Na dvaindvajseti prireditvi zapored smo srečali avtorja zanimivih knjig **Ljubico Uvodić-Vranić** in **Eduarda Hemarja** ter slikarko **Rezko Arnuš**.

Prvi dogodek v okviru slovenskih dni je potekal 14. oktobra v multimedijški dvorani Mestne knjižnice I. G. Kovačić Karlovec. Spoznali smo knjigo Pustolovščina osebne preobrazbe psihologinje in terapevte **Ljubice Uvodić-Vranić**, ki je pred kratkim izšla v slovenščini pri eBesedah. Avtorica številnih knjižnih uspešnic poskuša bralcem preprosto razložiti, kaj je psihično zdravje. Knjigo namenja ljudem, ki želijo rasti in so se pripravljene spreminjati.

Ustvarjalnost slabovidne umetnice

Razstava **Rezke Arnuš** Podobe spomina je bila odprta 19. oktobra v likovnem salonu Šestić. Navzoče sta pozdravili ravnateljica

ca karlovske knjižnice **Jasmina Milovčić** in **Irena Muc** iz novomeške knjižnice Mirana Jarca. O pomenu slovenskih dni v Karlovcu je spregovorila predsednica Slovenskega društva **Marina Delač-Tepšić**. Razstavo je odprl namestnik župana mesta Karlovec **Dubravko Delić**. Večer je popestrila kitaristka **Doris Brajković** s skladbo Moja domovina in venčkom slovenskih melodij. Program je povezovala voditeljica slovenskega oddelka karlovske knjižnice **Vedrana Kovač Vrana**.

Rezka Arnuš kot slabovidna ljubiteljska likovna ustvarjalka slika že 15 let. Imela je 14 samostojnih razstav in je sodelovala na več kot 200 skupinskih razstav v Sloveniji in tujini. Za svoja dela je prejela več nagrad in priznanj. Je članica likovne sekcije KUD Dolenjske Toplice ter članica LKD Mavrica Novo mesto in KUD Artoteka Bela krajina Črnomelj. Z družino živi in ustvarja v Dolenjskih Toplicah. Pri delu ji največ svetuje akademski slikar **Jože Kumer**. Razstava njenih del je bila v Karlovcu na ogled do 30. oktobra.

Knjiga o športnikih, tudi karlovske

18. novembra je bila v Ilirski dvorani predstavitev knjige Slovinci v hrvaškem športu. Povezovala jo je Vedrana Kovač Vrana. O knjigi sta spregovorila avtor **Eduard Hemar** in urednica **Smiljana Jelčić Ivanošić**. Predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Darko Šonc**, pobudnik treh knjig o zaslužnih Slovincih na Hrvaškem, je poudaril pomen timskega dela celotne ekipe, v kateri sta bili še prevajalka **Ilinka Todorovski** in lektorica **Marta Trobec**. Zahvalo za pomembno delo je izrekel namestnik karlovskega župana Dubravko Delić. Med življenjepisi, zgodbami in športnimi rezultati 140 zaslužnih športnikov sta tudi biografiji **Sanje Jerman Gosta** in **Aleksander Markulin - Aleks** iz Karlovca. Oba sta tudi člani Slovenskega doma Karlovec. Med obiskovalci so bili tudi karlovske športni delavci in novinarji Karlovca ter namestnica direktorja knjižnice Mirana Jarca Irena Muc. Knjiga je v ponos slovenski manjšini v Karlovcu in na Hrvaškem.

Marina Delač-Tepšić 🇭🇷

Predstavitev knjige, ki je v ponos slovenski manjšini. Za mizo: Vedrana Kovač Vrana, Eduard Hemar, Smiljana Jelčić Ivanošić, Marina Delač Tepšić (stoji). Foto: T. Tepšić

Odprtje likovne razstave. Jasmina Milovčić, Irena Muc, Dubravko Delić, Marina Delač-Tepšić, Doris Brajković, Vedrana Kovač Vrana, Rezka Arnuš, Jože Kumer (z leve). Foto: T. Tepšić

Denar, manjšinskega sveta vladar

Državna proračuna za leti 2016 in 2017 predvidevata po 8,4 milijona evrov za Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu, kar je nekaj več kot v letošnjem letu. Nekaj več denarja bo tudi za Slovence na Hrvaškem.

»Predlagani proračun je solidna osnova,« je na oktobrski seji državnozborniške komisije za Slovence v

zamejstvu in po svetu za Slovence izjavil minister **Gorazd Žmavc**. Kot je dejal, so na uradu težko preživeli leto 2014, ko je bilo na voljo 8,2 milijona evrov, porabili pa so jih 8,15 milijona. Napovedal je, da se bodo v prihodnje bolj kot na delovanje društev usmerili na mlade in njihove izmenjave ter razvojne in čezmejne projekte.

Dejan Podgoršek iz vladnega urada je povedal, da bodo Slovinci v Italiji prihodnje

leto dobili deset odstotkov sredstev več kot lani, Slovinci na avstrijskem Koroškem pa 15 odstotkov več sredstev kot lani. Za Slovence na Madžarskem in Hrvaškem bo medtem iz proračuna prihodnje leto namenjenih po 25 odstotkov več denarja kot lani. Na Hrvaškem želi Slovenija okrepiti predvsem delovanje Slovencev v Varaždinu in Čakovcu, Istri in na Reki, je še pojasnil Podgoršek. (sta/jpt) 🇭🇷

Prihaja knjiga o Slovencih na severozahodu Hrvaške

December je pravi čas, da se ozremo nazaj, si čestitamo za uspehe, nato pa se obrnemo naprej in pogumno stopimo na nove poti. To velja tudi za društvo Nagelj, ki se je od starega leta poslovilo v družbi MePZ Postojna pod vodstvom Mirka Ferlana.

Od poletja smo se člani društva poslovili na poučen in zabaven način – z ekskurzijo v Celje 5. septembra. Radovedni kot vedno smo se odpravili do gradu, kjer nas je navdušila stara tiskarna. Sprehod po mestnem jedru nam je izostril čut za detajle na pročeljih starih stavb. Obiskali smo tudi mesto pod mestom, Pokrajinski muzej z atraktivnimi razstavami. Tema ekskurzije je bila 400-letnica kronanja Barbare Celjske, Slovenke, ki je vladala v Evropi.

V pričakovanju evropskih razpisov

Uspešen konec mednarodnega projekta 3M: Mura - mediji - manjšina nas je spodbudil k razmišljanju o novih evropskih projektih. Naše izkušnje smo že delili z bodočimi partnerji. Prepričani smo, da je to prava pot za uresničevanje naših ci-

ljev v prihodnosti. Čakamo predvsem na evropske razpise za čezmejne slovensko-hrvaške projekte. Potrpežljivo pa čakamo tudi na izplačilo denarja, odobrenega za projekt 3M, ki smo ga končali aprila.

Pouk slovenščine tudi v Medžimurju!

Zelo smo veseli, da se poučevanje slovenskega jezika, ki v Varaždinski županiji poteka na 13 osnovnih šolah za skupaj 220 učencev, v letošnjem šolskem letu širi v Medžimurje, kjer se bo slovenščine učilo 22 učencev. Profesorju **Gradečaku** želimo veliko uspeha pri navduševanju novih učencev ter dobre rezultate ob koncu leta.

Prihaja knjižno presenečenje

Člane in prijatelje bomo kmalu razveselili z izidom publikacije o življenju in delova-

Martina Lesjak in Barbara Antolić Vupora (z leve) na koncertu MePZ Postojna 12. decembra v županijski palači v Varaždinu. Foto: SKD Nagelj

nju Slovencev na severozahodu Hrvaške od pradavnine do današnjih dni. Avtorji so **Barbara Antolić Vupora**, **Antun Klarić**, **Ana Županić**, **Tatjana Novak** ter dr. **Filip Škiljan**. Knjigo dopolnjuje več kot 150 fotografij. Želimo si, da bi publikacija pomagala utrditi položaj Slovencev na severozahodu Hrvaške ter nas spomnila, da s svojim delovanjem puščamo sledi. Seveda se mora vsak med nami odločiti, v katero smer bodo vodile njegove sledi in kako globoke bodo. 🗨️

Sejem štipendij in visokega šolstva

Za vse, ki se sprašujete: zakaj študirati v Sloveniji?

Na 11. sejmu štipendij in visokega šolstva, ki je potekal 13. oktobra v narodni in univerzitetni knjižnici v Zagrebu in 15. oktobra v kampusu univerze na Reki, so bili predstavljeni študijski programi in štipendijske možnosti v Sloveniji.

Pod sloganom »Study in Slovenia« so obiskovalci spoznali študijske programe in programe štipendiranja 12 visokošolskih ustanov, vključno z vsemi štirimi univerzami: v Ljubljani, Mariboru, na Primorskem in v Novi Gorici. Organizator dogodka je bil Inštitutu za razvoj izobraževanja (IRI), Slovenija pa država partnerica. Na odprtju je navzoče pozdravil direktor IRI-ja dr. **Ninoslav Šćukanec**, slavnostna govornica pa je bila slovenska ministrica za izobraževanje, znanost in šport dr. **Maja Makovec Brenčič**, ki je trditev, da Slovenija in Hrvaška na visokošolskem področju dobro sodelujeta, podkrepila s podatkom, da na slovenskih univerzah v zadnjih letih študira tudi več kot

800 hrvaških študentk in študentov. Približno 200 slovenskih študentov pa se odloča za študijske programe na Hrvaškem. Državi uspešno sodelujeta v različnih evropskih programih. Sejem je bil zelo dobro obiskan, prav tako predavanje enega vodilnih slovenskih znanstvenikov s področja eksperimentalne fizike z inštituta Jožefa Stefana dr. **Marka Mlekuža**, ki je predstavil dolgoletno sodelovanje slovenskih znanstvenikov z evropskim centrom za nuklearne raziskave (CERN). Predstavitve slovenskega jezika je pripravil Center za slovenščino kot tuji/drugi jezik. Sejem v Zagrebu je bil sklenjen s sprejemom, ki sta ga gostila slovensko veleposlaništvo v Zagrebu in Slovenski dom. (akm) 🗨️

Slovenski organizatorji z ministrico Majo Makovec Brenčič (četrta z leve) na predstavitvi v Zagrebu. Foto: VZG

Na sejmu se je predstavilo več kot 100 institucij in študentskih organizacij iz 17 držav. Skupno je bilo ponujenih 5500 različnih štipendij. Predstavil se je tudi ameriški Rochester Institute of Technology (RIT), ki je štipendijam in podporam študentov namenil več kot 2,5 milijona kun (cca. 330.000 evrov). Pred Slovenijo so kot države partnerice na sejmu sodelovale ZDA, Velika Britanija, Kanada in Francija. Več podatkov je na voljo na povezavah: www.studyinslovenia.si in <https://www.facebook.com/trazim.stipendiju>

Jesensko druženje Kekcev okronano z miklavževanjem

Ringa ringa raja, svet' Miklavž prihaja! In je prišel. Tako kot je lani obljubil. Prvi dobri mož prazničnih decembrskih dni je v društvo Triglav, med otroke, a tudi med mame, očete, dedke in babice, prinesel veliko veselja. Pesmi, rajanja, sladkih daril, pohval in obljub.

Prostore društva so 5. decembra zjutraj napolnili živahni glasovi več kot petdesetih otrok, ne le Kekcev, učencev pouka slovenščine, ampak od najmlajših, šestmesečnih Šušmeljevih dvojčkov, do najstnikov **Helia, Hajdi, Mirele, Viktorije...** Kakšna pisana, obetajoča družba. Potrdilo, da naše društvo vedno bolj po-

staja topel in privlačen kotiček za tiste, za katere upamo in si želimo, da bodo dali društvu nove vsebine in obstoju društva nove dimenzije. Za tiste, ki bodo nadaljevali naše delo, naše poslanstvo.

Jelka je razširila veje

Miklavžu, ki so ga prav vsi nestrpno pričakovali, so Kekci pripravili pristrčen sprejem s pesmijo, plesom in recitacijami. Navzoči so jih pohvalili s ploskanjem, Miklavž pa je njihov trud nagradil z darili. Na stenskih panojih so bile razstavljene fotografije jesenskih dejavnosti Kekcev: prvi izlet in kopanje na Benah, obisk mesta Knin, mesenje in peka kruha, obisk predstave v Mestnem lutkovnem gledališču.

Za božične in novoletne praznike, ko s toplimi besedami vsem dragim ljudem, prijateljem, sorodnikom, ustanovam, zaželimo vesele praznike in vse dobro v prihajajočem letu, smo na sobotnih delavnicah izdelali lepe čestitke, za naše novoletno drevesce pa vrsto originalnih, pisanih okraskov. Posebno vznemirjenost so povzročile kamere TV-mreže, ki je spremljala dogodek in ga širši javnosti prikazala v svojem programu.

Kot vsako leto, je na koncu svoje veje razširila še novoletna jelka in razigrani otroci so jo z velikim zadovoljstvom okrasili z okraski.

Vera Hrga 🍀

Otroci so Miklavžu pripravili pristrčen sprejem. Foto: Ljiljana Mužinič

Veselo smo zapeli in recitali, stene pa so krasile čestitke, ki smo jih izdelali na sobotnih delavnicah. Foto: Ivan Kozmos

Nov zagon Slovenske manjšinske koordinacije

Razdalja med slovenskim zamejstvom in Ljubljano se veča, uradnih stikov je premalo. Kako premagati težavo, so predstavniki zamejskih organizacij v Italiji, Avstriji, na Hrvaškem in Madžarskem ugotavljali na seji Slomaka 24. septembra v Ljubljani.

Slomak mora prevzeti vlogo protagonista in povezovalke Smanjšinskih osrednjih organizacij, kot je to veljalo pred leti, ko je postala prva sogovornica vseh državnih institucij in drugih sredin civilne družbe, so menili zastopniki krovnih organizacij. Večanje razdalje med osrednjo Slovenijo in manjšino vodi v postopno izgubljanje potrebne subjektivitete manjšinskih organizacij, ki nimajo dovolj priložnosti, da bi se tako na vladni kot na parlamentarni ravni pogovarjale o strateških izbirah v odnosih med slovensko državo in manjšinami. Udeleženci seje so menili, da je k povečanju razdalje prispevalo tudi predolgo mirovanje Slomaka. Ena od posledic je dejstvo, da je javnost skromno seznanjena z manjšinskimi izzivi ali pa prihajajo v ospredje le nekatera vprašanja, ne pa kompleksnost in bogatost vsakodnevnega manjšinskega življenja.

Udeleženci seje so menili, da je treba zajeziti nižanje denarnih prispevkov s strani Slovenije, saj so se te v zadnjih 7 ali 8 letih zmanjšala že za 40 odstotkov.

V naslednjih mesecih, bodo dali pobudo za vrsto srečanj na najvišji ravni v Sloveniji, izpeljali pa bodo tudi nekaj aktivnosti na evropski ravni, med drugim bodo obiskali evropske ustanove v Bruslju in v Strasbourgu. 🍀

Člani Slovenske manjšinske koordinacije. Foto: Slomak

Prvo desetletje slovenskega društva na opatijski rivieri

Galerijo Laurus v Lovranu so 11. decembra do zadnjega kotička napolnili prijatelji Slovenskega kulturno-prosvetnega društva Snežnik: na odprtju razstave ob deseti obletnici delovanja društva se je zbralo prek 80 ljudi.

Skozi desetletno zgodovino društva so obiskovalce popeljale fotografije na razstavnih panojih, bogato dejavnost pa so pričarali razstavljeni predmeti, od slik do čipk, ki so nastali v Snežnikovi kreativni delavnici. Predsednik **Vasja Simonič** je kot osnovno poslanstvo društva izpostavil ohranjanje slovenske identitete, kulture,

Vasja Simonič (levo). Foto: Milan Grlica

jezika in običajev. Med najbolj uveljavljenimi dejavnostmi danes je omenjal prirejanje balinarskega turnirja v spomin na prezgodaj umrlo prvo tajnico društva Vesno Božac. Predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Darko Šonc** je članom Snežnika čestital za pogum, ki so ga pokazali pred desetletjem, ko so ustanovili društvo, ter medsebojno spoštovanje, razumevanje in strpnost, ki so zagotovilo za nadaljnje uspešno delovanje.

Istrski rojaki soustvarili pester program

Dogodek je lepo zaokrožil pester in zanimiv kulturni program. Trio Lipa iz slovenskega društva v Buzetu je zapel V dolini tihi in Mi se imamo radi. Nastopila sta tudi

rojaka iz reške Bazovice: **Vito Vitaz** je recitiral Prešernovi pesmi Kam in V spomin Andreja Smoleta, **Alojz Usenik** pa odlomka iz Cankarjevega Hlapca Jerneja in besedila Slavka Arbitra Zdomec. Na visoki ravni je bil tudi glasbeni program: rojakinja iz Poreča **Mirjam Pram** je ob spremljavi **Daniela Šimeka** na harmoniki zapela Slomškovo Večernico, Daniel Šimek, sicer član Snežnika in študent ljubljanske Glasbene akademije, je izvedel Avsenikovi Na Golico in Na avtocesti ter valček Beneški karneval, pevka skupina puljskega društva Istra Ad Hoc pa je pod vodstvom **Paole Stermotič** in ob spremljavi **Sandra Vešligaja** zapela Bele ladje, Pri farni cerkvi in Amazing Grace. Programu sta sledila pogostitev in veselo druženje. (jpt/dš) 🗣️

Zadar

Vsakdanje stvari Andreje Malte – čustveno zrela poezija

V prepolni multimedijški dvorani Mestne knjižnice v Zadru je bila 10. decembra predstavljena dvojezična knjiga Andreje Malte *Vsakdanje stvari/ Svakodnevnne stvari*. Dogodek je pripravilo društvo Lipa.

Andreja Malta je članica zadrškega Društva Lipa, zadrške podružnice Društva hrvaških pisateljev in združenja zadrskih pisateljev ZaPis. Zbirka pesmi in kratke proze *Vsakdanje stvari/Svakodnevnne stvari* je njena tretja knjiga. V predstavitvi knjige je **Janez Rogelj** na kratko povzel ustvarjalnost slovenskih izseljencev in poudaril, da izid vsake knjige v izseljenski skupnosti pomeni praznik in veselje. Predsednik zadrške podružnice Društva hrvaških pisateljev **Nikola Šimić Tonin** je poudaril poglobljeno in emocionalno zrelo pisanje Andreje Malte. V predgovoru je predstavil magično poetiko njene poezije ter nemir, radost in lepoto kratke proze. Pesmi je v slovenščini brala avtorica sama, v hrvaškem jeziku pa so pesmi predstavile **Marija Ivoš** in **Emilija Mijatović**.

Književni večer in božično srečanje so popestrili kantavtor **Mario Padelin** in plesalke **Mirjam Mimi Dadić**.

Dogodka so se udeležili številni člani Lipe, predstavniki vseh drugih narodnih manjšin Zadrške županije - Albancev, Črnogorcev, Makedoncev in Srbov ter podpredsednik Sveta za nacionalne manjšine Republike Hrvaške **Veselko Čakić**. Predstavnice Mesta Zadar so bile **Anita Gržan Martinović**, odgovorna za mednarodne odnose, **Mirjana Zubčić**,

načelnica mestnega urada in **Branka Radman**, namestnica načelnika za kulturo. Iz splitskega Triglava so se predstavitve udeležili predsednik **Cveto Šušmelj** s soprogo, vodja likovne sekcije **Ivan Kosmos** ter **Vera Hrga**, urednica Planike in lektorica *Vsakdanjih stvari/Svakodnevnih stvari* Andreje Malte.

Darja Jusup 🗣️

Darja Jusup, Nikola Šimić Tonin, Andreja Malta in Janez Rogelj (z leve).

Predstavitve knjige so spremljali številni obiskovalci. Obe foto: A. Sitnica

Pohod brežiških upokojencev ob jezeru Jarun v Zagrebu

Štirideset brežiških upokojencev, med njimi osem oskrbovancev doma upokojencev, se je 13. septembra opravilo na zagrebško morje. Pohod ob jezeru Jarun je v okviru evropskega programa Erasmus+ in projekta Šport za zdravo starost pripravila občina Brežice v sodelovanju z Dunavsko mrežo iz Zagreba.

Dobro razpoložene upokojence v spremstvu avtorice in voditeljice projekta **Patricie Čular** je na Jarunu sprejel predsednik Dunavske mreže **Dragomir Bokan**. Gostom je zaželel dobrodošlico in poudaril, kako pomemben je šport za vsakega človeka, tudi na jesen življenja. Navzoče so pozdravili predsednik Slovenskega doma in Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb **Darko Šonc**, priznani vaterpolist slovenskih korenin **Dubravko Šimenc** in priljubljeni glasbenik **Davor Radolfi**.

Ena nedelja, ogromno dogodkov

Po krajšem ogledu kajakaških in veslaških nastopov smo se ob Velikem jezeru sprehodili do veččutnega parka. Pozorno smo prisluhnili poeziji **Željka Kramarića**, dobitnika nagrade Mesta Zagreb za književnost in novinarstvo ter prisluhnili glasbi Tamburaškega zbora Trešnjevka. Pohod smo nadaljevali do trim kabineta na prostem, kjer smo se preizkusili na fitnes napravah. Hkrati smo s povečanim adrenalinom občudovali akrobacije na vodi, v katerih so poleg hraških deskarjev sodelovali tudi slovenski, med njimi **Bojan Šribar** iz Brežic. Za konec smo se sprehodili ob Malem jezeru in si ogledali igro odbojke na pesku. Ob glasbeni spremljavi **DJ Nikše** smo prispeli v pizzerijo Dalmatina na zaslužno kosilo. Postregli so nam res z obilnimi in okusnimi jedmi. Najstarejša udeleženca izleta, oba iz brežiškega upokojenskega doma - **Franc Strašek** (90 let) in **Jože Deržič** (92 let) sta imela čast, da sta razrezala slavnostno torto, ki so jo gostitelji pripravili ob tem dogodku.

Prijetna nedelja nam je dala novih izkušenj, doživetij in poznanstev ter nas napolnila s pozitivno energijo. Vsekakor bomo s športnimi aktivnostmi še nadaljevali.

*Franc Strašek, Mateja Bogovič,
Patricia Čular* 🇺🇸

Franc Strašek, Jože Deržič in pridna Zagrebčanka, ki je pripravila nagrado. Foto: PČ

In memoriam Draženu Zupancu

Hrvatsko planinarstvo je 2. kolovoza izgubilo jednog od najsvestranijih i najustrajnijih planinara – umro je Dražen Zupanc. Svojim 65-godišnjim planinarskim članstvom obilježio je naše planinarstvo druge polovine dvadesetog stoljeća.

Članovi Planinarske družine Sveučilišta u tadašnjem CPD-u Zagreb prihvatili smo ga 1950, još kao srednjoškolca jer je već tada pokazivao vrline kao što su pouzdanost i požrtvovnost, a usto neobičnu upornost i ambicioznost. Nismo požalili jer su ga te osobine resile do kraja planinarskog staža. Osobito mu je na srcu bila Gorska služba spašavanje (GSS) i bio mi je desna ruka u vrijeme kad sam joj bio pročelnik (1958.) a nezamjenjiv kao pouzdan pisac poglavlja o GSS-u u povijesnim knjigama Hrvatsko planinarstvo (1975.) i Zlatna knjiga hrvatskog planinarstva (2004.).

Njegov otac bio je član prvoga vodstva Planinarskog saveza Hrvatske (HPS) 1948. godine, dakle iskusan planinar. Sigurno su ulogu imali i slovenski geni njegovih roditelja: otac Janko Zupanc bio je Slovenac rodom iz Žalca kod Ljubljane, a i majka Stanislava rođ. Katić imala je slovenske korijene. Dražen je prema tome bio „hrvatski Slovenac“ i kao takvome posvećene su mu još za života pune dvije stranice u knjizi Eduarda Hemara Slovenci u hrvatskom sportu/Slovenski v hrvaškom športu (2014.). Poput brojnih Slovenaca koji su za vrijeme Austro-Ugarske stalno migrirali iz Slovenije u Hrvatsku i osobito 1941. godine te se neobično brzo integrirali i nemjerljivo pridonosili hrvatskoj znanosti i kulturi, tako je bilo i sa Zupancima.

Rodio se 12. veljače 1934. u Zagrebu i nakon završene klasične gimnazije apsolvirao na Pravnom fakultetu i PMF-u gdje se zaposlio u Fizičko-kemijskom zavodu i ostao mu vjeran do umirovljenja. Unatoč svojoj svestranosti, srcem i dušom bio je u prvom redu gorski spašavatelj; rekordnih 64 godina (!) bio je član stanice HGSS-a Zagreb i ostao joj vjeran do smrti. Više od četiri desetljeća dežurao je kao spašavatelj na planinarskim, alpinističkim i skijaškim skupovima. Sudjelovao je u gradnji planinarskih kuća i putova. Penjao se po stijenama Paklenice, Kleka, Troglava, Julijskih Alpa, Dolomita, Tatra i drugih. Uza sve to bavio se radioamaterstvom i jedrenjem. Od brojnih priznanja i odlikovanja spomenimo Orden rada sa srebrnim vijencem, Plaketu HPS-a, Zlatnu plaketu SFK-a Hrvatske, zlatne značke HPS-a i Planinarske zveze Slovenije, Plaketu GSS-a...

U naše doba, kad se u duhu vremena amaterski rad sve manje cijeni, požrtvovnost i altruizam Dražena Zupanca ostaje svijetao i teško dostižan uzor.

*Željko Poljak,
preuzeto iz teksta objavljenog u
Hrvatskom planinaru XX/2015.* 🇺🇸

Velika novoletna želja: izpopolniti znanje slovenskega jezika

Učenci slovenščine si želimo, da bi do konca šolskega leta obogatili besedni zaklad in se s pridobljenim znanjem pri pouku slovenskega jezika lažje sporazumevali s sorodniki in znanci v Sloveniji.

V Zagrebu pogrešamo slovenske časopise in revije, ki jih ne moremo kupiti v vseh kioskih, ampak le na treh mestih: v knjigarni na vogalu Ilice in Gajeve ulice, v enem od kioskov na Trgu bana Jelačića ter na Glavnem kolodvoru. Veselijo nas gostovanja slovenskih predstav v Zagrebu, saj je to priložnost, da preverimo svoje znanje in spoznavamo slovensko kulturo. Vsi skupaj si torej želimo, da bi bil slovenski tisk bolj dostopen in da bi bilo na zagrebških odrih čim več slovenskih predstav. Vsak učenec pa ima še kakšno svojo željo.

Silva si v novem letu želi zdravje, srečo in veselje za celo družino, predvsem si želi kakovostno življenje. Skrbi jo svetovna situacija, želi si, da bi v politiki in vsakdanjem življenju znali najti skupni jezik in ohraniti mir.

Paula si želi, da bi utrdila znanje slovenščine in da bi uspešno opravila izpit iz slovenskega jezika na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Taki bi se v prihodnosti morda lažje zaposlila.

Mira upa, da si bo prosti čas uspela razporediti tako, da bo lahko napisala domače naloge.

Udeleženci tečaja slovenskega pouka. Hrvoje Šitum, Zrinka Čurić, Mira Bahun, Božena Jergović, Vesna Bošnjak, Vjekoslav Klarić, prof. Marja Crnković in Miljenka Mihaljević-Mose. Foto: S.K.

Danijel pričakuje boljše ekonomske in politične razmere v svetu. Želi si, da bi si našel boljše zaposlitev.

Miljenka pričakuje, da bo napredovala v slovenskem jeziku in se z vnukinjama pogovarja bolj pravilno.

In kakšna je želja naše učiteljice? Upa, da bodo udeleženci pouka ostali tako vedri in pogumni do konca šolskega leta.

Mira

Jezikovne drobtinice

Slovinci in slovenščina v evropski jezikovni raznolikosti

V Evropski uniji (EU) je 28 držav in 24 uradnih jezikov; ko v evropskem parlamentu prevajajo in tolmačijo med uradnimi jeziki, je na voljo neverjetnih 522 jezikovnih kombinacij!

Že prvi člen pogodbe EU zagotavlja **zenakopravnost jezikov** članic in zahteva dostopnost uradnih evropskih dokumentov v vseh uradnih jezikih. Nad tem bdi direktorat za prevajanje in tolmačenje evropskega parlamenta, ki zaposluje kar 1300 ljudi. Na čelu direktorata je **Valter Mavrič**, ta hip najvišji uslužbenec slovenskega rodu v Evropski uniji.

Slovenski prevajalski oddelek v evropskem parlamentu vodi Tadeja Z. Tomšič. V njem je zaposlenih 28 prevajalcev,

na leto pa gostijo še osem do deset študentov praktikantov. Za to delo je najpomembnejše perfektno znanje materinščine oziroma osnovnega jezika.

V EU se vsaj enega tujega jezika že v osnovni šoli uči skoraj 18 milijonov otrok oziroma 82 odstotkov osnovnošolcev. V Sloveniji so v lanskem šolskem letu na 60 šolah poskusno uvedli učenje tujega jezika že v 2. razredu osnovne šole. Izkazalo se je, da je motivacija za učenje zelo visoka tako pri učencih kot učiteljih in starših.

Oktobra je začel delovati 26. lektorat slovenščine na tujem. Vnovič so ga odprli na Univerzi v Sarajevu. V študijskem letu 2015/16 tako slovenski lektorati delujejo na 22 evropskih univerzah ter v

Argentini, ZDA, na Japonskem in Kitajskem. Na teh univerzah si lahko študenti pridobijo tudi diplomu iz slovenščine.

Na Hrvaškem delujeta dva lektorata za slovenski jezik. Lektorica slovenščine na zagrebški Filozofski fakulteti je **Meta Klinar**, na zadrskem vseučilišču pa **Klemen Lah**.

Kot lektor slovenščine v Zagrebu je deloval tudi Jože Toporišič (1926–2014), vodilni slovenski jezikoslovec druge polovice 20. stoletja, in sicer med letoma 1954 in 1965. V tem obdobju je bil dejaven tudi pri lingvistični sekciji Hrvaškega filološkega društva. Od leta 1955 je imel lektorate na poletnih seminarjih za tuje slaviste v Splitu, Zadru in Zagrebu. (jpt)

<http://slovinci.hr>

Knjižnična izmenjava in bogata donacija

V knjižnici Slovenskega doma kar nekaj novosti: od oktobra do decembra smo sodelovali v zanimivi medknjižnični izposoji, prejeli pa smo tudi bogato donacijo zagrebške knjižnice Bogdana Ogrizovića.

V okviru medknjižnične izposoje smo se jeseni povezali s knjižnico Mirana Jarca iz Novega mesta in Osrednjo slovensko knjižnico na Hrvaškem v Karlovcu. Izposojali smo si lahko knjige z različnih področjih – od publicistike in priročnikov do leposlovja za odrasle in otroke. Med našimi stalnimi bralci je bilo kar precej zanimanja, čeprav je bil rok izposoje kratek, če ga primerjamo z dolgim izposojevalnim rokom v naši knjižnici.

Evropski razmislek s podarjeno knjigo

Knjižnica Bogdana Ogrizovića nam je podarila komplet romanov **Borisa Pahorja**, nekaj monografij in leposlovja v slovenskem jeziku ter zelo zanimivo knjigo **Aleša Debeljaka** iz leta 2004 *Evropa brez Evropejcev*. Knjiga je nastala v trenutku, ko je Slovenija postala članica Evropske unije. Kaj je Evropa? Kdo je Evropejec? Kako dolgo bo trajalo, da se bo evropski mentalni prostor osvobodil dediščine tradicionalno razdeljene celine, ki je na zahodu Evrope vzpodbujala globoke in trajajoče procese odpora, sumničavosti ali ravnodušnosti do dežel in ljudi vzhoda. Debeljak nam tolmači Evropo v svojem avtobiografskem doživljanju, sili k razmisleku o naši usodi v Evropi XXI. stoletja. Posebej zanimivo jo

Ne pozabite na četrtke, ko si lahko v Slovenskem domu med 17. in 19. uro sposodite dobro knjigo ali preberete dnevni časopis *Delo in Večer*. Veliko zanimivih naslovov si lahko sposodite in med branjem na kratko pozabite resnični svet, ali pa ga potem bolje razumete.

je prebrati deset let po vstopu Slovenije in dve leti po vstopu Hrvaške v Evropsko unijo »enakih«, in seveda v trenutku, ko smo priče begunski krizi, različnim stališčem do nje, z ograjami ali brez njih.

Darija Stantić

Začetnice

Kako se piše prav: Božič ali božič?

V prazničnih dneh vas izjemoma ne bomo obremenjevali z lažnimi prijatelji – raje vas bomo prijateljsko spomnili, kakšna pravila slovenščina zapoveduje pri zapisovanju praznikov. Velika ali mala začetnica?

Se prav napiše Božič ali božič? Ali naj v voščilo napišem Novo leto ali novo leto? In kako je s silvestrovanjem? Naj zadnji večer v letu zapišemo kot Silvestrovo ali silvestrovo? Slovenski pravopis je nedvoumen: **vsil prazniki se pišejo z malo začetnico**. Pravilno je torej, če napišete božič in novo leto. Če bi napisali Božič z veliko začetnico, bi jezikovno pikolovski bralec pomislil, da imate v mislih nekoga, ki se piše Božič.

So možne izjeme? Z jezikovnega vidika ne. V osebni komunikaciji, v sporočanju osebne narave, pa ne more biti prepovedano, da bi božič zapisali z veliko začetnico, če ima za tistega, ki piše, ta praznik močno simbolno vrednost, verski naboj in čustveno sporočilo. Zelo težko pa bi takšno utemeljitev »prodali«

za novoletne dobre želje. Če torej oba praznika, božič in novo leto, voščimo hkrati, je najbolj prav, da oba napišemo z malo začetnico. **Vesel božič in srečno novo leto vam želimo!**

Sprehod po pravilih

Za dobro praznično mero pa na hitro preletimo še nekaj pravopisnih pravil za malo oziroma veliko začetnico v slovenščini.

Kako se pravilno pišejo trije dobri decembrski možje? **Miklavž, dedek Mráz in Božiček**.

In ostali prazniki v letu? Vedno, kot rečeno, z malo začetnico: **prvi maj, velika noč, dan državnosti, dan samostojnosti, dan reformacije**.

Izjeme so imena praznikov, izpeljana iz imen in priimkov: **Marijino vnebovzetje, Prešernov dan, Maistrov dan, Trubarjev praznik ...**

Vendar pa se z malo začetnico pišejo tudi posebni datumi, npr.: **valentinovo, gregorjevo, jožefovo, silvestrovo, martinovo ...**

Svojilne pridevnike iz osebnih lastnih

imen vedno pišemo z veliko začetnico (**Agatin rojstni dan, Darkov tekst, Polonina knjiga**), pridevnike iz zemljepisnih lastnih imen na -ski ali -ški pa z malo: Slovenija – **slovenska noša**; Zagreb – **zagrebške ulice**, Hrvaška – **hrvaški predsednik ...**

Pri zemljepisnih imenih je veliko pravil in veliko izjem: svetujemo uporabo priročnikov in krajevnih leksikonov! Nekaj primerov »nelogičnosti«: Logarska Dolina (kraj), Logarska dolina (dolina), Kranjska Gora (mesto), Šmarna gora (gora), Dolenjske Toplice (kraj), Dolenjske toplice (kopališče) ...

Za konec pa omenimo še eno razliko med slovenskim in hrvaškim jezikom: v slovenščini se z malo začetnico pišejo vse nagrade, odlikovanja, priznanja, razen takrat, ko se začenejo s svojilnim pridevnikom. Se pravi: **nagrada za mlade pesnike, priznanje Gorske reševalne službe, častni znak svobode, plaketa mesta Ljubljane, pohvala šole Franceta Prešerna ... Z veliko pa: Borštnikov prstan, Prešernova nagrada, Gallusova značka.** (jpt)

Slovenščina in WhatsApp - od zibelke do družbenih omrežij

Za ohranjanje slovenščine je bistveno, da jo govorimo in da jo starši posredujejo svojemu otroku od prvega trenutka naprej kot družinski jezik ali kot enega od družinskih jezikov v mešanih zakonih. To je moto pobude Slovenščina v družini.

Pobuda deluje pod okriljem Krščanske kulturne zveze iz Celovca od leta 2010. Skupaj s Slovenskim kulturnim središčem Planika iz Kanalske doline je 6. novembra pripravila posvet v Naborjetu v Italiji o izzivih učenja slovenščine in primerih dobre prakse v zamejstvu. Kot pove že naslov posveta (ki smo si ga sposodili za naslov članka), so danes poseben izziv novi mediji, ki ponujajo nove oblike učenja in rabe jezika v vsakdanjem okolju. Posveta smo se udeležili tudi člani društva Gorski kotar. Smiselno bi bilo, če bi se v prihodnja srečanja pobude aktivneje vključila širša slovenska skupnost na Hrvaškem.

Veliko truda za ohranitev jezika
Teodor Domej iz avstrijske Koroške je govoril o dvo- in večjezičnosti kot vse pogostejšem pojavu v sodobnih družbah. **Nataša Gliha Komac** z Inštituta za slo-

venski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU je razjasnila vsebino poimenovanja socialnih omrežij, **Martin Maver** iz Zveze slovenskih športnih društev Italije pa vlogo športnih obšolskih dejavnosti pri komuniciranju mladih v slovenščini. Izredno srčno je predstavila jezikovno poslanstvo Radia Trst urednica in režiserka **Loredana Gec. Rudi Bartholot** je govoril o učenju slovenskega jezika v Kanalski dolini, **Martina Cernetig** iz Špetra o problematiki različnih narečij v treh dolinah Benečije, **Luigia Negro** o rezijanščini, **Marko Smole** o vpisu slovenskih govorov v dolini Čabranke in zgornje Kolpe v registra nesnovne kulturne dediščine Slovenije in Hrvaške, **Željka Platzer Papič** o vključevanju Neslovencev v učenje slovenščine na avstrijskem Štajerskem, **Valerija Perger** o Facebooku v slovenščini med Porabci na Madžarskem. Za zaključek smo spoznali bleščeč primer novih

Predsednica SKD Planika iz Italije dr. Nataša Gliha Komac, nekdanji deželni nadzornik za slovenski pouk na avstrijskem Koroškem prof. Teodor Domej in gostitelj, organizator dogodka Rudi Bartaloth iz SKS Planina, Italija (z leve). Foto: Luciano Lister

prijemov pri ohranjanju jezika. Projekt Iskrica (www.iskrica.tv) pod vodstvom **Mihe Dolinška** daje srednješolcem na Koroškem možnost, da napišejo scenarij in posnamejo kratek film v slovenščini s profesionalno ekipo. Pred slovesom smo obiskali sosednjo Ziljsko dolino v Avstriji in spoznali pesniško zbirko v ziljskem narečju **Marije Bartoloth** in zbirko ljudskih pesmi iz Zilje, ki jih je pred desetletji zbral raziskovalec Lajko Milisavljevič.

Marko Smole

Govori v dolini Čabranke in zgornje Kolpe so bili v hrvaški register nesnovne dediščine vpisani letos spomladi, v Sloveniji pa je bil vpis izveden v novembru, na kar so domačini ponosni. Ker gre za narečje, ki ga govorijo Slovenci in Hrvati na obeh straneh meje, domačini upajo, da bodo tudi tako prispevali k ohranitvi kulturnega in narečnega otoka, ki že stoletja kljubuje politični meji.

Napovedujemo

Za vsakogar nekaj tudi po novem letu

V Slovenskem domu in Svetu slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb že zdaj snujemo bogato ponudbo dogodkov, ki bodo dopolnili redne dejavnosti v naši skupnosti. Razkrivamo nekaj načrtov!

Gremo na Borštnika!

Osrednjemu slovenskemu gledališkemu festivalu Borštnikovemu srečanju veliko pozornost namenjamo tudi v tej številki Novega odmeva. Ob slovenskem kulturnem prazniku pa bo v Slovenskem domu na ogled razstava o polstoletni zgodovini Borštnika.

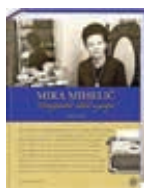
Aljažev stolp - ta pleh ima dušo

Pod tem naslovom so ob 120. obletnici po-

stavitve Aljaževega stolpa na vrh Triglava v Narodnem muzeju Slovenije pripravili potujočo razstavo. Gostovala bo tudi v Slovenskem domu v Zagrebu. Vabljeni vsi, tako tisti, ki ste simbol slovenstva že videli v živo, kot tisti, ki si te želje še niste izpolnili.

Neznana Mira Mihelič

Znamenita slovenska pisateljica Mira Kramar Puc Mihelič (1912 Split –1985 Ljubljana) je nekaj časa živela tudi v Zagrebu. Njeno življenjsko in ustvarjalno pot bomo spoznali na predstavitvi monografije Mira Mihelič, družinska slika z gospo, ki

jo je napisala priznana slovenska publicistka **Alenka Puhar**. Predstavitve knjige bi spremljala razstava o življenju in delu Mire Mihelič na 8-ih plakatih.

Obkroži srede za otroško rajanje!

Starši in stari starši, strici in tete, ne pozabite na novost v Slovenskem domu: za otroke od 4. do 12. leta bomo tudi po novem letu vsako sredo ob 17.30 organizirali otroške delavnice.

Brezarjeve vedute Ljubljane

Prešernovo dvorano Slovenskega doma bodo kmalu po novem letu zopet krasile likovne umetnine. Spoznali bomo slikarski talent ljubljanskega profesorja **Vladimirja Brezarja**.

Kot da spornih zadev ni dovolj, zdaj prepriča še zaradi beguncev

V ospredje meddržavnih odnosov se je to jesen poleg dveh zadev iz železnega repertoarja – določanja meje in poplačila varčevalcev LB – prebila še tretja zadeva: upravljanje z begunskim valom, ki je septembra dosegel tudi Slovenijo in Hrvaško.

Potem ko je Madžarska zaprla mejo za prebežnike, ki so se v obljubljeni dežele na severu Evrope odpravili po tako imenovani balkanski poti, se je reka migrantov preusmerila proti Hrvaški in Sloveniji. Namesto, da bi vladi in varnostni organi obeh držav, članic EU sodelovali, so se začeli medsebojno obtoževati in celo žaliti, kdo je bolj nehuman in bolj pod stresom, kdo ravna enostransko in zahrbtno. Slovenija je vztrajala: nadzor na meji je treba striktno izvajati, saj gre za zunanjo mejo šengenskega območja. Hrvaška je odgovarjala, da gre za slovensko samovoljo. Mednarodno javnost so pretresli posnetki hrvaških policistov, ki so množico beguncev, tudi žensk in otrok, v temni noči podili proti Sloveniji, kar po ledeno mrzli reki. Obmejno prebivalstvo je obnemelo, ko so slovenski vojaki na južno mejo začeli razpostavljati bodočo žico. V tem času sta se dvakrat sešla predse-

dnika držav **Borut Pahor** in **Kolinda Grabar Kitarović**. Osrednje sporočilo: edino sprejemljivo ravnanje vseh vpletenih držav je – dogovarjanje in usklajeno delovanje. K usklajevanju poziva tudi Evropska komisija, ki najbolj prizadetim državam obljublja vse oblike pomoči.

Imamo nova arbitra – kaj zdaj?

Arbitražno sodišče, ki odloča o meji med Slovenije in Hrvaško, je 25. septembra imenovalo nova člana arbitražnega sodišča. To sta Norvežan **Rolf Fife** in Švicar **Nicolas Michel**. Fife je v petčlanskem sodišču zamenjal slovenskega člana **Ronnyja Abrahama**, Michel pa hrvaškega člana **Budislava Vukasa**. Abraham je sicer na sodišču zamenjal slovenskega arbitra **Jerneja Sekolca**, ki je julija odstopil zaradi prisluškovalnega škandala.

Predsednik Evropske komisije **Jean-Claude Juncker** in prvi podpredsednik komisije **Frans Timmermans** sta 30. septembra poslala pismo slovenskemu in hrvaškemu premierju, **Miru Cerarju** in **Zoranu Milanoviću**, v katerem sta podprla nadaljevanje dela arbitražnega sodišča. Slovenija je obe potezi pozdravila, »Slovenija pa spoštuje pravila igre,« trdi Cerar. Hrvaška pa je ponovila, da je iz postopka arbitraže izstopila.

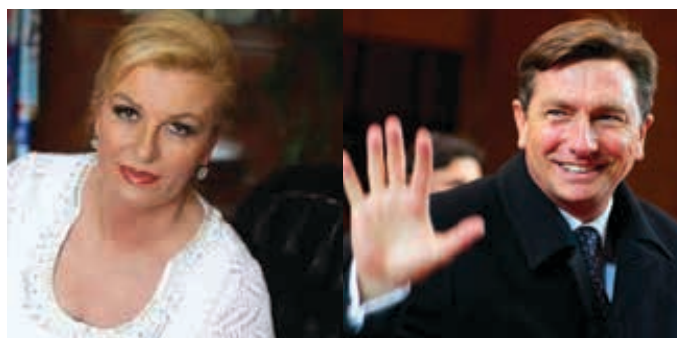
Dobra novica za varčevalce

Slovensko finančno ministrstvo je 30. oktobra objavilo javni poziv imetnikom neizplačanih starih deviznih vlog nekdanje Ljubljanske banke v BiH in na Hrvaškem k vložitvi zahtev za verifikacijo teh vlog. Zahteve lahko vložijo od 1. decembra letos do 31. decembra 2017. Postopek verifikacije bo trajal najdlje i tri mesece od

Miro Cerar. Foto: STA

Zoran Milanović. Foto: HINA

Kolinda Grabar Kitarović. Foto:HINA Borut Pahor. Foto: STA

Prihaja prva veleposlanica

Nova slovenska veleposlanica na Hrvaškem bo **Smilja Knez**, navajajo neuradni viri. **Knezova** je bila do letos veleposlanica na Češkem, po vrnitvi na ministrstvo za zunanje zadeve pa je prevzela vodenje sektorja za človekove pravice.

Od konca avgusta, ko je veleposlaniku **Vojku Volku** potekel mandat, veleposlaništvo v Zagrebu vodi odpravnik poslov **Marko Rakovec**. Kandidat za Volkovega naslednika **Aleksander Geržina** je tik pred imenovanjem odstopil, saj se je znašel v političnem navzkrižnem ognju ob

objavi poročila o nepravilnostih v slovenski diplomaciji. Zato je moral vnovič steči postopek imenovanja, ki je precej dolgotrajen, saj v njem sodelujejo ministrstvo za zunanje zadeve, državni zbor, predsednik države in država gostiteljica. Če bo **Smilja Knez** prestala postopek, bo postala prva diplomatka ne čelu slovenskega veleposlaništva v Zagrebu. Pred tem so ta položaj zasedali le moški – **Matija Malešič**, **Boštjan Kovačič**, **Milan Orožen Adamič** in **Vojko Volk**. Zanimivo: tudi hrvaško veleposlaništvo v Ljubljani vodi diplomatka – **Vesna Terzić**.

prejema popolne vloge, denar pa bo potem izplačan 30. dan po pravnomočnosti izračuna. Tak način izvršitve sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice je 24. septembra potrdil in pozdravil tudi Odbor ministrskih namestnikov Sveta Evrope za človekove pravice.

En arbitražni postopek končan

Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov v Washingtonu je 18. decembra končal arbitražni postopek med Slovenijo in Hrvaško zaradi nedobavljene elektrike iz Jedrske elektrarne Krško v letih 2002 in 2003. Slovenija mora Hrvaški plačati odškodnino, obresti in stroške, skupaj več kot 40 milijonov evrov. (jpt) 🇺🇦

Zagrebčanka z mariborsko mentaliteto in dvema domovinama

Sredi vročega poletja je praznovala okrogli življenjski jubilej, 70. rojstni dan: Polona Jurinić, eden najbolj prepoznavnih obrazov slovenske skupnosti v Zagrebu. Niti v množici ljudi je ni mogoče zgrešiti: pronicljive oči, mogočna postava, samozavestna drža in nastop.

Polono Jurinić navdušuje umetnost in vznemirja zgodovina. Rada se družiti in pogovarja, z enako vnemo obiskuje zagrebške kulturne hrame in se potepa po odročnih zagrebških gričih, kjer najde neizčrpen vir snovi za pisanje, fotografiranje in analizo. Za vse to ima še več časa, odkar se je leta 1998 upokojila in se postopno poslovila od projektantskega dela. Je med motorji Slovenskega doma in slovenske manjšinske samouprave v Zagrebu. Je ustanovna in nepogrešljiva članica uredništva Novega odmeva.

▪ Kaj vas je pripeljalo v Zagreb?

- Čeprav sem rojena v Ljubljani, sem od svojega četrtega leta živela v Mariboru, kjer sem končala vse šole in se zaposlila v projektne biroju. Vsako leto smo šli na strokovno potovanje na sejem gradbeništva v Pariz. Prav tam sem spoznala svojega bodočega moža **Zdenka**, ki je bil v Parizu kot turist. Še istega leta sva se poročila in po devetih mesecih sem se s sinom **Rokom** preselila v Zagreb. To je bilo leta 1972.

»Takoj po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške je bilo kulturnih stikov neprimerljivo več kot danes, zlasti v glasbi in likovni umetnosti.«

▪ Kdaj ste se vključili v delo Slovenskega doma?

- Še vedno se rada spomnim, ko me je mož odpeljal v Masarykovo ulico v Slovenski dom. Tistega večera je imel predavanje prof. **Alojz Jembrih**. Sedeli smo v mračnem, neurejenem prostoru današnje

Polona Jurinić, Rabac 2015. Foto: KF

»Moja naslednja izziva sta zgodovinski pregled slovenske likovne ustvarjalnosti na hrvaškem severovzhodu ter monografski prikaz pavlinske samostanske dediščine na Hrvaškem.«

knjižnice. Takrat sem spoznala brata **Jugovića**, **Silvina Jermana** in **Ivico Kuneja**. Bilo mi je zelo prijetno po dolgem času v središču Zagreba poslušati slovensko besedo. Kmalu sem se včlanila v društvo – leta 1995. Od takrat in vse do današnjih dni sem ponosna članica, lahko rečem, da mi je Slovenski dom drugi dom.

▪ V društvu in na zagrebški kulturni sceni vas poznamo kot redno obiskovalko kulturnih programov. Je danes slovensko-hrvaškega sodelovanja v kulturi več ali manj kot nekoč?

- Moje spremljanje kulturnih programov in zagrebške kulturne scene se je začelo z pisanjem za Novi odmev. V obdobju prvega slovenskega veleposlanika v Zagrebu **Matije Malešiča** in novega predsednika

Slovenskega doma **Darka Šonca** so se v društvu začele dogajati zanimive prireditve, članstvo se je povečalo, po obisku prvega slovenskega predsednika **Milana Kučana** so se prostori prenovili in postali prijazni za našo dejavnost. Takoj po osamosvojitvi naših dveh držav je bilo absolutno več kulturnih stikov v glasbi in likovni umetnosti. Danes je to sodelovanje zlasti na glasbenem področju splahnelo, slovenski umetniki so vse manj prisotni na hrvaških festivalih, gledališke predstave, ki jih je precej, pa me več ne zanimajo, ker imam občutek, da to ni več razumljiva umetnost.

▪ Pogumno ste se lotili leksikografskega popisa Slovencev, ki so soustvarjali hrvaško likovno umetnost. Kako se je rodila zamisel?

- Za Novi odmev sem začela pisati o slovenskih likovnih umetnikih na Hrvaškem. Prišla sem do ogromnega števila imen in njihovih del na Hrvaškem, zlasti v cerkveni umetnosti. Tako je predsednik **Darko Šonc** prišel na idejo, da bi vse te umetnine fotografirali, da bi se napisali kratki življenjepisi umetnikov, predvsem tistih, ki so študirali na ALU v Zagrebu preden je bila ustanovljena akademija v Ljubljani. Rada brskam po monografijah, rada potujem po okolici Zagreba in tako je nastala monografija Slovenske barve v hrvaški likovni umetnosti.

Z velikim veseljem sem dočakala 14. november, ko je v Starem Brodu na Kolpi, ob reki, ki povezuje obe naši domovini, škof **Vlado Košić** posvetil obnovljeno kapelico sv. Martina. Bila sem projektant zelo zahtevne rekonstrukcije te 381 let stare kapelice. Obnova se je začela leta 2007. Ta biser baročne ruralne cerkvene arhitekture se je ohranil v originalni gradbeni obliki iz 17. stoletja in je najstarejši cerkveni projekt na območju Siska. V kapelici je tudi restavriran oltar s sliko sv. Martina iz leta 1743, celotna notranjost je poslikana s simetričnimi prepleti, s katerih visijo rože, tulipani in grozdi.

▪ **Kateri slovenski likovni umetnik je po vašem mnenju po krivici najbolj prezrt?**

- Slovenska likovna javnost slabo pozna delovanje Francesca Robbe in Hansa Georga Geigerja - HGG na Hrvaškem. Tudi hrvaški likovni umetniki, ki imajo slovenske korenine, so slabo vidni na slovenski kulturni sceni.

»Ne vem, kakšna bo prihodnost društva, ko bo splahnelo navdušenje peščice zagnancev.«

▪ **Od prvega dne ste pri Novem odmevu, sprva predvsem kot zapisovalka kulturne kronike, zdaj vas vznemirja jo neraziskana poglavja iz obdobja po drugi svetovni vojni.**

- Pri zbiranju podatkov za monografijo o likovnih umetnikih me je pot popeljala v nekdanji pavlinski samostan na Sveticah pri Ozlju, kjer se v cerkvi Rojstva blažene device Marije nahajajo dva oltarja pavlinskega kiparja Pavla Beline in oltarna slika Sv. Josipa – delo baročnega slikarja Janeza Potočnika iz Ljubljane. Takrat me je sedanji upravitelj župnije pater **Marko Glogović** odpeljal na pokopališče, na grob lazarista, nekdanjega župnika na Sveticah Janeza Straška, ki je bil ubit na cvenno nedeljo leta 1947 na poti iz Ozlja

na Svetice. Pater Marko me je prosil za pomoč, da čim več zve o življenjski poti tega slovenskega duhovnika. Ob tem sem naletela na mnoge podatke o pobitih slovenskih duhovnikih med drugo svetovno vojno in po njej. Okoli 300 jih je bilo med nemško okupacijo Slovenije izgnanih na Hrvaško, kjer so jih razporedili po v hrvaških župnijah. Njihove življenjske usode so se me dotaknile, poglobila sem se v to tematiko in napisala knjižico o Janezu Strašku in medvojni tragediji v Jastrebarskem. Vzporedno sta nastali monografiji o pavlinskem samostanu in cerkvi na Sveticah ter o slikah matere Božje Čenstohovske na oltarjih hrvaških cerkva.

▪ **Pripravljate še kakšen knjižni projekt?**

- V rokopisu in fotografijah imam celovit pregled slovenskih umetnikov in njihovih del v Zagrebu in okolici, Varaždinu in severozahodni Hrvaški. Na tem območju skoraj ni baročne cerkve, ki ne bi bila obarvana s »slovenskimi barvami«. Za patra Marka (ki je medtem postal provincial pavlinske družbe na Hrvaškem) končujem popis in zgodovino vseh pavlinskih samostanov na Hrvaškem, ki jih je bilo po mojih podatkih prek 60. V Sloveniji imamo samo nekdanji pavlinski samostan v Olimju.

»Po dvajseti letih članstva v društvu lahko rečem, da je Slovenski dom moj drugi dom.«

▪ **Kakšno prihodnost napovedujete Slovenskemu domu v Zagrebu?**

- Zadnja leta imamo v Slovenskem domu zelo pester, organizacijsko zahteven in kakovosten program: od zanimivih razstav, predstavitev knjig, predavanj in tradicionalnih prireditev, na primer za kulturni praznik, dan reformacije, Maistrov dan ..., a na te dogodke, čeprav so dobro obiskani, prihaja zelo malo članov Slovenskega doma. Ne vem, kakšna bo prihodnost društva, ko bo splahnel entuziazem med peščico zagnanih. Glede Slovencev v Zagrebu pa lahko rečem, da se čuti neizbežna asimilacija. Tudi na zagrebški univerzi ni več toliko slovenskih študentov kot včasih, ko so imeli Slovenski dom za svoj drugi dom. Mogoče se bo to spremenilo, odkar je Hrvaška v Evropski uniji.

▪ **Kaj ste danes najbolj: Mariborčanka, Zagrebčanka, Slovenka, Hrvatica? Kako občutite in živite vse te identitete?**

- Imam gorenjsko kri (v dobrem in slabem), štajersko mentaliteto, več kot pol življenja sem Zagrebčanka in imam dve domovini. (jpt, akm) 🗣️

Josip Kotnik, partizan, zaljubljen v veselje in resnico

Dolgih 46 let je minilo, odkar je človek prvič stopil na Luno, številni Hrvati pa še pomnijo glas Josipa Kotnika, ki je komentiral prenos zgodovinskega dogodka na TV Zagreb. Melokdo ve, da je Kotnik slovenskih korenin – njegovi predniki so bili s Celjskega.

Josip Kotnik se je rodil 21. marca 1923 v Plaškem, srcu jugoslovanske lesnopredelovalne industrije med dvema svetovnjima vojnoma. Med 1200 delavci, ki so si takrat kruh služili v Plaškem, so bili tudi Kotnikovi. Izhajali so iz Celja, kjer je bil njihov ded Franc Kotnik posestnik in lastnik 15 hiš. Kot kažejo raziskave družinskega rodoslovja, naj bi bil potomec Friderika Celjskega in Veronike Deseniške. Grob rodbine Kotnik (do leta 1918 se je priimek pisal Kottnig) je na pokopališču v Frankolovem pri Celju. Tam so pokopali tudi Josipa Kotnika, ki je umrl 20. avgusta 1990 na Reki.

Znanstvenik z vojaškim činom

Josip Kotnik je po drugi svetovni vojni, ki jo je preživel kot partizan, sprva gradil vojaško kariero in postal mornariški polkovnik Jugoslovanske ljudske armade (JLA). Vojaško službo je opustil leta 1968, ko se je posvetil tehnični in ekonomski

stroki. Že leta 1954 je namreč postal elektroinženir, leta 1965 pa je na zagrebški Tehnični fakulteti tudi doktoriral. Pet let pozneje je diplomiral še na Ekonomski fakulteti v Zagrebu. Po

Josip Kotnik prejema diplomu rednega člana mednarodne astronavične akademije (prvi levo).

odhodu iz JLA je postal honorarni predavatelj na Elektrotehnični fakulteti v Zagrebu. Od leta 1977 je bil tudi predavatelj na katedri za tehniko vesoljskih poletov na Tehnični univerzi v Münchnu. Ukvarjal se je z razvojem vojaških naprav in raketne tehnike ter s problematiko vesoljskih poletov. Imel je več kot 20 patentov za dele raket za JLA, ki pa niso bili nikoli priznani. Konstruiral je žiroskop (simetrično vrtavko), ki je bil uporabljen v ameriškem vesoljskem programu Apollo. Sodeloval je v gradnji največje amaterske tristopenjske rakete na svetu in njenem lansiranju na Fruški gori leta 1967. Bil je idejni oče univerzitetnega računalniškega središča v Zagrebu, ki ga danes hrvaška javnost pozna pod kratico SRCE. Posebej se je izkazal s popularizacijo astronavtične.

Grobnica družine Kotnik v Frankolovem pri Celju. Vse foto: osebni arhiv Zorana Kotnika

V družbi grške kraljevske družine v Londonu (na sliki skrajno desno).

Zapisovalec vojnih spominov

Ukvarjal se je tudi s pisanjem. Napisal je knjigo – memoarski kajledoskop Svi umiru jednako (Vsi umirajo enako), ki je izšla leta 1990 v izdaji Globusa. Gre za vznemirljivo pričevanje o človeških usodah v drugi svetovni vojni. Z opisovanja osebnih doživetij je Kotnik naslikal portret generacije, ki je preživela vojno in dočkala svobodo, navdušena nad idejo revolucije in Stalinovo veličino, vse do partizanske zmage in umika poraženih vojsk proti Sloveniji in Avstriji. Kotnikovi opisi ne ustvarjajo »alternativne« zgodovine, ampak pojasnjujejo, kako so vojni dogodki in travmatične izkušnje vplivali na posameznike. Do spoznanj o tem se ne pride s pogajanjem vojskujočih, ampak v srečanju s samim sabo. Kot obveščevalni častnik je bil maja leta 1945 v štabu III. armade v Mariboru. Osebnostno je sodeloval v pogajanjih o predaji sovražnih vojakov in v dogovoru z Angleži o vračanju begunskih kolon v Jugoslavijo. Kotnik je bil zadolžen za umik dela civilistov prek Slovenj Gradca, dokler jih ni prevzel štab 51. divizije in 12. proletarske brigade.

V knjigi je Kotnik kot ugledni antifašist in partizanski borec brez olepševanja opisal tudi zločine v kolonah smrti leta 1945, za katere so bili po njegovi oceni enako odgovorni ustaški vrh in partizani. Po knjigi so nameravali posneti film, za to se je zavzemal tudi pokojni predsednik sabora Vlatko Pavletić. Zaradi nasprotovanja iz ozadja, se to nikoli ni zgodilo.

Zaljubljen v vesolje in nebo

Prvo knjigo pa je Kotnik napisal že leta 1968, in sicer o vesolju in poletih v vesolje Čovjek u svemiru (Človek v vesolju). Kotnik je osebno poznal tudi konstruktorja raket V-1 in V-2 Wernhera von Brauna in Hermanna Obertha kakor tudi prvega človeka v vesolju Jurija Gagarina.

21. julija 1969 se je začela največja avantura človeškega uma v zgodovini. Neil Armstrong, Edwin Aldrin in Michael Collins so kot posadka Apolla 11 postali prvi ljudje, ki so stopili na tla zemeljskega satelita – na Luno. To je bil prvi medplanetarni prenos v barvi (čeprav barvnih televizorjev še ni bilo); Zagrebčani so prenos lahko spremljali tudi v središču mesta, na tedanjem Trgu republike, kamor so postavili nekaj TV-aparatur. Prenos je komentiral inženir Josip Kotnik.

S slavno ameriško trojico iz Apolla 11 se je Kotnik družil, ko so prišli v Jugoslavijo oktobra 1966. Odpeljal jih je na izlet izven protokola v vas v okolici Zagreba. S tega izleta je ostal zapis o šoku, ki so ga astronauti doživeli, ko so videli, kako se domačini zaklali kokoš za kosilo. (-poj-) 🗨

PLANINARSTVO I SLOVENSKA NACIONALNA SVIJEST, 3. dio

I slovensko svećenstvo je na više načina sudjelovalo u buđenju nacionalne svijesti i stvaranju planinarskog moralnog ozračja; kreiranju vjerske planinske kulturne baštine posvećujemo posljednji dio planinarskog feljtona u Novom odmevu.

Sačinjavajući tzv. popise duša (Status Animarium) na crkvenim posjedima, kler je prepoznao i određivao granice crkvene nadležnosti na planinama. U Sloveniji je u 15. stoljeću kardinal Cusanusa, opisujući Bohinjcima međe svojeg posjeda, naveo neke ondašnje planinske toponime i obilježja. Svećenik Lazius je 1561. izdao kartu Vojvodine Kranjske, a povjesničar iz 17. stoljeća Janez Vajkard Valvazor je pišući o Gorenjskoj spomenuo i planinu Krmu. Župnik u Gorjah kod Jesenica Matija Ločnikar je 1707. god. izdao kartu posjeda briksenških biskupa, uključujući i područje Bleda. Duhovnik, geograf i astronom Janez D. Florijančič je 1744. godine tiskao zemljovid Kranjske s prvim poznatim obrisom Triglava. Talijanski opat Albert Fortis je u djelu Put po Dalmaciji, objavljenom 1776. god. u Veneciji, spomenuo neke planine istočnog jadranskog priobalja.

Svećenici - istraživači planina

Mnogi istraživači planina bili su po svom profesionalnom habitusu svećenici. Tako je npr. benediktinac Gabriel Strobl sakupio veliku zbirku leptira i bogat herbarij planinskoga bilja. Slovenski svećenik Valentin Stanič, koji je 1800. ispenjao Grossglockner (3798 m) i Watzmann (drugi vrh Njemačke, 2713 m), te ga nazivaju prvim slovenskim planinarom i pionirrom europskog alpinizma, bavio se istraživanjem planinske geologije i botanike. Od 16. st. svećenici su se, napose za vrije-

Mali Stol. Foto: www.hribi.net

me teoloških studija, organizirano bavili i tjelesnim aktivnostima zbog »zadovoljstva, a ne rada«. Vjerojatno je intelektualna znatiželja potaknula i biskupa Franca Xavera Salm-Reifferscheida da se s dvojicom gorštaka 1799. godine popne na Kleinglockner, a već sljedeće godine organizira ekspediciju od 62 člana na Grossglockner. U tom usponu sudjelovali su i Slovenci - kanonik Žiga Hohenwart i već navedeni svećenik Valentin Stanič.

Ode slovenskom gorju

Svećenici su o planinama napisali mnoge hvalospjeve i putopise. Slovenski svećenik Valentin Vodnik, koji se sa šentjakobskim župnikom Jožetom Pinhakom 1795. uspeo na Veliki i Mali Stol, napisao je znamenitu slovensku odu Vršac. Zato ga i smatraju začetnikom slovenske planinske lirike. Duhovnik Fran Saleški Finžgar sastavio je pozdravnu himnu za svečano otvaranje Triglavске kuće na Kredarici, napisao je i idilični ep Triglav te napravio mnoge crteže za Planinski vestnik. Svećenik Janko Mlakar ostavio je i brojne spise o planinarenju slovenskim Alpama. Duhovnik i pjesnik Simon Gregorčič, rođen pod Krnom na Goriškem, kroz liriku je predstavljao slovensko gorje. Nadbiskup Anton Bonaventura Jeglič je 1928. god. u Planinskom vestniku objavio tekst Gore in versko čuvstvo. Na vrhovima planina se zarana uvela praksa postavljanja križeva. Tako je 1799. godine celovački knez-biskup kardinal Salm posvetio željezni križ na vrhu Grossglocknera. U Sloveniji je župnik Jakob Aljaž 1895. postavio željezni stup na Triglavu i podigao kapelicu na Kredarici. U Koruškoj je podignuta crkva na planinskom vrhu Dobrača. Savinjska podružnica SPD-a je 1898. godine, u spomen na 60. obljetnicu prve mise pape Leona XIII. izgradila na Ojstrici kapelu Sv. Ćirila i Metoda. Tada je to bila najviša kapela u Sloveniji (1780 m).

Blagoslov planinara i kapela

Snažno prožimanje nacionalne svijesti, kršćanske kulture i planinarstva osobito je

potaknuo papa Pio XI. kad je u Vatikanu 1923. godine primio i blagoslovio planinare hodočasnike iz raznih zemalja. Slijedeći taj primjer, svećenik Nikola Španjol s Krka je 1925. na Triglavu kod Kredarice služio misu na staroslavenskom jeziku, a 1926. godine je blagoslovio novopostavljeni kip Majke Božje na istom mjestu. Ljubljanski biskup Jakob Misija darovao je drvenu građu za izgradnju Kocbekova stana na Moličkoj planini, te novčano pomogao izgradnji planinskog stana na Menini. Aljažev klub SPD-a u Mariboru je tridesetih godina 20. st. s prenosivim oltarom održavao mise na Smolniku, Peci, Plešivcu i Mariborskoj kući.

Papa Pio XI. je 1932. godine donio uredbu da se u katoličkoj crkvi moli i blagoslivlja planinare i njihovu opremu. Hrvatski svećenik Fran Cukalo blagoslovio je 1936. godine kapelicu sv. Ćirila i Metoda na Peci, slovenski kanonik Mihael Opeka posvetio je kapelu sv. Antuna na Pokljuki, a slovenski župnik Josip Lavtižer je posvetio kapelicu na Planici. (kraj)

Mladen M. Pisek 🇺🇦

Haiku poezija

Ti si mi prijatelj u dobru, a u zlu
tražim te prijatelju.

Jabuka je lijepa – crvena – zagrizem
je – a ona puna crva.

Puzim, hodam, trčim – posustajem –
stanem – utihnem.

Tvoji poljupci vreli, srce mi zarobili –
a onda se u ugriz pretvorili.

Zimsko sunce grli gole grane, na
njima ptice čekaju proljeće.

Sve teče – polako se kreće – a ipak
život prohuja kao oluja.

Gledam zvijezda pada – imam želju
da mi srce ispuni ljubav i nada.
Sanjala sam divan, a onda ga jutro
pretvori u realan dan.

Nada Gajdarov 🇺🇦

Eksplodija odrske ustvarjalnosti, strastni plesni in glasbeni nastopi

Tudi letošnja kulturno jesen na Hrvaškem je močno zaznamovala slovenska ustvarjalnost – skoraj ni bilo festivala brez udeležbe slovenskih umetnikov. Poželi so veliko navdušenja in izrazov spoštovanja zahtevne zagrebške in reške publike.

V HNK Ivana pl. Zajca so 18. septembra petek premierno uprizorili predstavo Hrvatska rapsodija (Hrvaška rapsodija), ki je nastala po motivih istoimenskega proznega dela Miroslava Krležje. Slovenski režiser Sebastijan Horvat je dejal, da predstava poskuša pokazati, kaj bi se lahko zgodilo, če bi današnja trdnjava Evropa, ki je zaprta za »tiste od zunaj«, postala svojevrsten zapor za tiste, ki so v njej.

V okviru 30. Gavellovih večerov smo 11. oktobra v Zagrebu občudovali uprizoritev drame Henrika Ibsna Hedda Gabler v izvedbi Slovenskega narodnega gledališča Maribora. Predstavo so tudi na Hrvaškem nagradili: **Mateja Kolečnik** je za režijo prejela festivalsko nagrado, **Nataša Matjašec Rošker** za glavno žensko vlogo nagrado Mediteran, ki jo podeljuje Novi list, **Marko Japelj** pa nagrado Dorian Sokoliča za najboljšo scenografijo na 22. festivalu malih odrov na Reki.

Na Mednarodnem festivalu slepih (od 12. do 17. oktobra) je gostovalo Gledališče slepih in slabovidnih Nasmeh iz Ljubljane; 16. oktobra je v dvorani Vidra v Zagrebu nastopilo s predstavo Kako naprej. Dan pozneje je ansambel ljubljanske Akademije za gledališče, radio, film in televizijo izvedel predstavo **Vinka Moderdorferja** Ničesar ne obžalujem.

Na odru Zagrebškega gledališča mladih je Slovensko narodno gledališče Maribor 28. oktobra v gostovalo s predstavo Pohujšanje v dolini šentflorjanski. Dramo je leta 1907 napisal slovenski pisatelj Ivan Cankar, tokratno izvedbo pa je režiral **Janusz Kica**. Delo velja za Cankarjevo najmodernejše in najbolj svetovljansko stva-

ritev, v izvedbi mariborskega ansambla pa se je izkazalo kot zelo aktualno tudi v našem stoletju. Veliko je simbolike, ki ponazarja tudi današnjo stopnjo morale in napake »sodobnega« človeka in družbe. Številčen ansambel je z izjemno igro publiko razvedril, a tudi zaskrbel.

20. Revijo lutkovnih gledališč na Reki (od 3. do 11. novembra) so slovesno odprli s predstavo **Vita Tauferja** Živalska farma v izvedbi Lutkovnega gledališča Ljubljana. 4. novembra pa je isto gledališče izvedlo še predstavo Turlututu v režiji **Matije Solceta**.

V Zagrebškem plesnem centru je 9. oktobra gostoval Plesni Teater Ljubljana s predstavo Nič več solo/No more solo. Avtor in koreograf **Matjaž Farič** je predstavo naslonil na samospelve Gustava Mahlerja Lieder Eines Fahrenden Gesellen. »To je glasba, ki jo močno preveva čustvovanje,« pravi Farič.

V okviru drugega cikla orgelskih koncertov v cerkvi sv. Marka (od aprila do oktobra 2015) je bilo izvedenih 8 koncertov, zaključnega je imel čast zaigrati mladi slovenski organist in čembalist

Tomaž Sevšek s skladbami sodobnejših skladateljev. Glasbenik sodi med najbolj ugledne slovenske organiste mlajše generacije. Nastopa solistično, v komornih zasedbah in kot član orkestra Slovenske filharmonije. Njegov repertoar sega od renesančne do sodobne glasbe.

V zagrebški dvorani **Vatroslava Lisinskega** je 13. novembra nastopila mlada violinistka **Lana Trotovshek**, ki živi v Londonu, kjer je pet let študirala na svetovno znanih glasbenih akademijah in od takrat že požela veliko uspehov. Z Zagrebško filharmonijo pod dirigentsko palico mednarodno uveljavljenega dirigenta **Hansa Grafa** je zaigrala Koncert za violino in orkester v D-duru Ludwiga van Beethovna. Njen instrument je zvenel kristalno čisto, nadvse melodiozno. To zahtevno in prelepo zaigrano glasbo je občinstvo v polni dvorani sprejelo s predanim, velikim navdušenjem.

V zagrebškem Muzeju sodobne umetnosti je bil december v barvah slovenske avantgarde. 5. decembra so odprli likovno razstavo Dates 2 **Radenka Milaka** in člana kulture slovenske skupine Irwin **Romana Uranjka**. 8. decembra je sledilo odprtje razstave Lekcija 1 superzvezde slovenske sodobne umetnosti **Tadeja Pogčarja**. 10. decembra pa je v muzejskih prostorih gostoval Anton Podbevšek Teater s spektaklom Prevzetnost in pristranost **Matjaža Bergerja**. Za dramatisacijo romana Jane Austen je poskrbela **Eva Mahkovic**.

Vasiljka Tovarloža

Piranska arhitekturna nagrada v Vodice in Vukovar

Na letošnjih Piranskih dnevih arhitekture so glavno mednarodno nagrado Piranesi 2015 podelili projektu tržnice in ribarnice v Vodichah; arhitektu **Dinku Peračiču** so nagrado izročili 21. novembra v Portorožu. Nagrajen je bil še en hrvaški projekt: mednarodno priznanje Piranesi je prejel Muzej vučedolske kulture v Vukovarju (Radionica arhitekture + **Vanja Ilić**). Mednarodna žirija je presojala med 58 projekti.

Slovenski lutkari pobjednici ovogodišnjeg PIF-a

Na 48. međunarodnom festivalu kazališta lutaka u Zagrebu s velikim su uspjehom sudjelovali Lutkovno gledalište iz Ljubljane i Mariborsko lutkovno gledalište.

Ovogodišnji PIF održavao se od 14.-19. rujna, a u tih šest dana publika je mogla uživati u 13 predstava iz devet zemalja u službenoj, takmičarskoj konkurenciji, 7 predstava u neslužbenom programu te bogatom popratnom programu.

O prijateljstvu različitih i smrti

Toplu priču za najmlađe Mali plavi i mali žuti (Mali modri in mali rumeni) koju je kao slikovnicu objavio **Leo Lionni**, a kao predstavu režirao i umjetnički oblikovao **Miha Golob**, izvode dvoje glumaca mariborskog ansambla (**Miha Bezeljak**, **Anže Zevnik**). Priča govori o dvojici najboljih prijatelja, koji zajedno idu u školu i zajedno se igraju. Jednoga se dana Mali Plavi i Mali Žuti zagrlje i postanu – zeleni. Vrate se kući drugačiji, zbog čega ih njihove obitelji ne prepoznaju. Stoga plaču i plaču – sve do prepoznavanja. Kroz dinamičnu igru boja, maleni i veliki posjetitelji kazališta suočavaju se s nizom bitnih pitanja o prijateljstvu, identitetu, izgledu i nutri-ni, usporedbi svih živih bića, te o sebi i drugima. Leo Lionni proslavio se svojom slikovnicom objavljenom 1959. godine, Mali Plavi i Mali Žuti, kao prvi ilustrator koji je koristio kolaž kao temeljnu tehniku.

Predstava kazališta sjena Patka, smrt i tulipan (Račka, smrt in tulipan) u izvedbi kazališta iz Ljubljane, režiji **Fabrizia Montecchija** i likovnoj kreaciji **Federice Ferrari** inspirirana je slikovnicom njemačkog pisca i ilustratora **Wolfa Erlbrucha**. Predstava jednostavno, toplo i

duhovito prikazuje teške i filozofske teme koje su dio našeg života u odličnoj izvedbi dvoje ljubljanskih glumica: **Polonce Kores** i **Asje Kahrmanović**.

Pregršt nagrada za kvalitetu

Osim što su predstave imale vrlo pozornu publiku, i međunarodni stručni žiri u sastavu **Marijana Petrović (Srbija)**, **Ivan Rajkov (Bugarska)**, **Igor Tretinjak (Hrvatska)** prepoznao je njihovu kvalitetu. **Grand Prix dodijeljen je Patki, smrti i tulipanu**, a ta je predstava dobila nagradu i za najbolju glazbu (**Mitja Vrhovnik Smrekar**), za najbolje oblikovanje svjetla (**Fabrizio Montecchio**). **Mali plavi i mali žuti** osvojili su **nagradu za predstavu s najhumanijom porukom Tibor Sekelj, a režiser Miha Golob** nagradu za režiju i tehnologiju u toj predstavi. Od pet nagrada za animaciju dvije su otišle slovenskim izvođačkim duetima u spomenute dvije predstave. Predstava Duga, priča Dinka Šimunovića o djevojčici koja se ne uklapa u svijet oko sebe i želi protrčati ispod duge da promijeni spol izvedena je uz pomoć kamena, gline, vode i zvukova. To je bio završni ispit studenata osječke Umjetničke akademije i prva studentska predstava u službenoj konkurenciji PIF-a. Predstava Duga dobila je nagradu dječjeg žirija, a stručni žiri dodijelio joj je nagradu za visoko estetiziranu scensku realizaciju, nagradu za kreaciju lutaka **Tamari Kučinović** i **Maji Lučić** dok je cjelokupan glumački ansambl dobio nagradu za animaciju.

Sanja Nikčević

Mali plavi i mali žuti osvojili su nagradu Tibor Sekelj za predstavu s najhumanijom porukom. Obje foto: Ivan Špoljarec

Scena iz predstave Patka, smrt i tulipan.

Z vlakom čez mejo - nekoč in danes

Šest slovenskih in hrvaških arhivov je pobrskalo po depojih, da bi nas spomnilo na pomen vlaka pri povezovanju ljudi ob meji nekoč in danes. Potujoča razstava Z vlakom čez mejo bo v Hrvaškem državnem arhivu v Zagrebu odprta do 29. januarja.

Razstava je plod sodelovanja med Državnim arhivom v Varaždinu, Državnim arhivom v Zagrebu, Državnim arhivom za Medžimurje, Pokrajinskim arhivom Maribor, Zgodovinskim arhivom na Ptuj in Zgodovinskim arhivom Celje. Razstavljeno gradivo obuja spomin na tako imenovano južno železnico in prinaša zgodbe petih železniških prog: Pragersko-Ptuj-Čakovec-Kotoriba/Varaždin, Zidani Most-Zagreb-Sisak, Čakovec-Mursko Središče-Lendava, Krapina-Rogatec ter Savski Marof-Kumrovec-Stranje. Razstavo so spomladi odprli v Štrigovi, jeseni pa v Celju, iz Zagreba se bo preselila še v Maribor, Ptuj in Varaždin. Razstavni paneli predstavljajo fotografije železniških postaj, mostov, lokomotiv, vlakov, železniških dokumentov ter dogodkov na progah, kot so nesreče in gneče na postajah, obnovitvena dela ali nastopi železniških pihalnih godb. (mmc/jpt)

Jubilejni festival spet pisal slovensko gledališko zgodovino

Vesel sem, da sem dočakal 50. jubilejni festival. Tako kot vsi dosedanji, se je tudi ta spopadal s težavno finančno situacijo, krizo, strahom pred prekinitvijo.

»Komur je usojena trnova pot, postane trdoživejši in iznajdljivejši,« je letošnje križe in težave komentirala umetniška direktorica festivala **Alja Predan**. Na začetku Borštnika, ki je potekal med 15. in 25. oktobrom, sta ministrstvo za kulturo in Mestna občina Maribor sklenila dogovor o dolgoročnem financiranju festivala. Je bil to samo spektakel ali pa »najlepše darilo in prelomnica, po kateri nam ne bo treba nikoli več trepetati za obstoj«, kot upa Alja Predan?

Najboljši med najboljšimi

Tudi letošnje srečanje bo še dolgo ostalo v spominu. Selektorica **Amelia Kraigher** je izmed 150 gledaliških dogodkov v tekmovalni program uvrstila 15 predstav, v spremljevalni program pa pet. Seznanili smo se tudi s poljskim in madžarskim gledališčem. Omeniti je treba še veliko razstavo Gremo na Borštnika o polstoletni zgodovini slovenskega gledališča, akademske predstave, mednarodne konference o gledališču in devet novih knjig o gledališki umetnosti. Ob koncu festivala pa je glavno vlogo prevzela žirija. Nagrada za najboljšo predstavo je pripadla predstavi SNG Maribor Heda Gabller, nagrada za najboljšo režijo **Yulii Roscini** za režijo Gospe Bovary v izvedbi SNG Nova Gorica, posebna nagrada pa kolektivni igri v Iliadi, ki je nastala v skupni produkciji Mestnega gledališča Ljubljanskega, SNG Ljubljana in Cankarjevega doma. Štiri nagrade za

Ljerka Belak. Foto: M. Kristovič

Alja Predan. Foto: S. Bizjak

Maribor

igro so prejeli **Jernej Šugman**, **Polona Juh**, **Nataša Matjašec Rošker** in **Jette Ostan Vejrup**. Nagrado za mladega igralca je dobil **Vito Weis**.

Borštnikov prstan za leto 2015 pa je prejela **Ljerka Belak**. »Energija, sugestivnost predanost, kreativnost, nevsiljivost, niansiranost, pretresljivost ...«, vse to so besede, s katerimi so najpogostejše označevali igralsko umetnost Ljerke Belak, ki je živa priča polstoletne zgodovine slovenskega gledališča in njegovih srečavanj. O minljivosti poklica je za Večer povedala: »Težko je spustiti vajeti in prednost dati drugemu, mlajšemu in reči 'izvoli, stopi naprej'. Gledališče zapustiš mirno in se ne počutiš ogroženega, sovražnega, če si dosti delal.«.

Ko so nekoč vprašali Roberta Schumana, kaj pomeni biti umetnik, je dejal: »Pošiljati svetlobo v globočino ljudske duše, to je poklic umetnika«. In to svetlobo so umetniki obilno pošiljali tudi na vseh dosedanjih Borštnikih. Hvala jim, ker bogatijo naše duše in naše življenje, zlasti danes, ko živimo v dobi avtomatike in odtujitve.

Ivica Kunej

Moj pogled v festivalsko zgodovino

Jubilej festivala je tudi moj osebni jubilej, saj gledališko srečanje spremljam od samega začetka, torej okroglo 50 let. Ob tej priložnosti so se spomini odverteli nazaj.

Gremo na Borštnikovo, se v oktobru pogosto sliši v Mariboru, kajti Borštnik je nekaj, kar v Mariboru preprosto spada, kakor tudi Zlata lisica, Festival Lent, obrezovanje najstarejše trte na svetu ... Videl sem in tudi igral v svojem precej dolgem (gledališkem) življenju veliko predstav, ampak nekatere najljubše sem videl prav na Borštniku.

Borštnikovo srečanje je imelo srečo, da so ga vso to dolgo pot vodili zanesenjaki: Bojan Štih, ki je dal idejo za festival, Fran Žižek, ki je idejo uresničil v Mariboru, **Branko Gombač**, ki je Teden slovenskih gledališč preimenoval v srečanje in ga spremenil v tekmovalni festival, **Josip Vidmar**, ki ga je poimenoval po Ignaciju Borštniku (čeprav bi bilo bolj »pravično«, če bi ga poimenovali po Hinku Nučiču, ki je tvegala in na lastno odgovornost ustanovil prvo profesionalno gledališče v Mariboru), sledijo predsedniki glavnega odbora, dr. Bratko Kreft, dr. **Bruno Hartman**, dr. **Matjaž Kmecl**, **Matija Malešič** (prvi slovenski veleposlanik v Zagrebu), Rudi Šeligo, legendarna direktorica festivala **Olga Jančar** in končno dolgoletni predsednik Sveta Borštnikovega srečanja, imenitni dramatik in pisatelj ter karizmatična osebnost mesta Maribor **Tone Partljič**. Zdajšnja umetniška direktorica Alja Predan je ob 50. svečkah festivala dejala: »Brez skrbi, sape premoreš vsaj še dvakrat toliko«. Naj se te besede uresničijo.

Saj ni res, pa je

Razmišljanje o razdaljah in hitrostih

Dragi moji, morda se motim, ker mi vid že malo peša. Preverite še vi. Včeraj, v četrtek, 15. oktobra 2015 ob 14.00 uri, mi je poštar prinesel neverjetno presenečenje! Prilagam sliko: pismo Slovenskega doma je bilo oddano v Novem Zagrebu in žigosano v ponedeljek, 5.10.2015 nekaj po 18.00 uri. Ne gre za vsebino. Rednemu mesečnemu programu je priloženo celo elegantno vabilo, dve prireditvi sem tako ali tako že zamudil.

Naravnost vznemirjen pa sem nad eksperimentalnostjo zagrebške pošte! Zakaj? Oznako 10020 nosi devet poštnih uradov v Novem Zagrebu, jaz pa sem v Budencu blizu Sesvet. Preprost klik na Google izpljune podatek, da je od Novega Zagreba do mojega doma okoli 25 kilometrov, kar je z avtom 22 minut po praznih cestah, ob normalnem prometu pa precej več, celih 25 minut. Razdalja preko centra Zagreba je približno ista, ampak zaradi prometa

lahko traja kar slabo uro. Zaradi objektivnosti je treba omeniti tudi podatek, da bi poštar, če bi šel peš, pismo iz Novega Zagreba do Budenca prinesel v štirih urah in pol. Tudi če poštarju, ki gre peš, priznamo pravico, da se po vsakih nekaj kilometrih ustavi v gostilni in zvrne kozarček ali dva, naj me koklja brčne, pismo bi lahko bilo v mojih rokah v enem dnevu! Tudi če prištejemo običajno birokratsko in operativno proceduro, k temu

Slika pove več kot tisoč besed.

pa za vsak slučaj prištejemo še 24 ur, ni vrag, v dveh dneh bi pismo iz Novega Zagreba že lahko prišlo do Budenca. Ali je takšna hitrost dostave posledica najnovejših direktiv Evropske unije? Ali so se v nemoteno dostavo vmešale temne tajne mednarodne sile? Ali pa se to dogaja samo meni in sem zrel za psihiatrično ustanovo?

*Lep pozdrav, z nasmeškom seveda, Vaš
Črt Škodlar*

Ne pozabimo slovenskih jedi

Domače dobrote s pridihom prazničnega

Pozimi, ko narava počiva, kuhamo jedi iz zelenjave, ki smo jo pripravili za hladne dni. Posebej priljubljena, zdrava in hranilna sta kislo zelje in repa. Si predstavljate novo leto brez sarme? Le kako bi Primorci prebili zimo brez jote? Mi pa ponujamo dva recepta za spremembo.

Musaka iz kislega zelja

Potrebujemo: 1 kg krompirja, pol kg mletega mesa, čebulo, 5 strokov česna, 1 kg kislega zelja, 10 dag domače masti, 3 jajca, 1 kislo smetano, sol, poper in peteršilj.

Priprava: krompir skuhamo, olupimo in narežemo na debele rezine. Seseklano čebulo prepražimo na masti, dodamo česen, meso, peteršilj, solimo, popramo ter vse skupaj malo prepražimo. Ločeno popražimo kislo zelje. Pripravimo preliv za musako: jajca razžvrkljamo s kislo smetano, lahko tudi z nekaj žlicami mleka.

Pekač dobro namažemo s preostalo mastjo, naložimo plast krompirja, plast mesa in zelja. To ponovimo, na vrhu naj bo krompir. Jed polijemo s prelivom in pečemo pokrito

v pečici na 180 stopinjah, okrog 40 minut. Postrežemo kot samostojno jed.

Polenovka - bakalar s praženim kislim zeljem

Potrebujemo: 60 dag polenovke, 1 kg krompirja, 6 strokov česna, peteršilj, 1,5 dcl oljčnega olja, 2 dcl belega vina, 1 kislo smetano, poper, sol in parmezan.

Priprava: polenovko kuhamo v slanem kropu 5 minut, jo odcedimo. Krompir olupimo, narežemo na debele rezine. Preliv napravimo iz strtega česna, peteršilja, oljčnega olja, soli in popra. V pomaščeno posodo zlagamo plast krompirja, plast polenovke, prelijemo s prelivom. Skupaj naj bodo vsaj tri plasti. Na koncu zalijemo z enako količino vina in vode, da pokrije jed. Pečemo okrog pol ure pokrito, nato prelijemo s kislo smetano in potresemo s parmezanom. Nato pečemo še pol ure na 180 stopinjah. Jed postrežemo še toplo v vroči posodi. Za prilogo se zelo prileže praženo kislo zelje.

Ivanka Nikčević

Pregovori so zaklad ljudske modrosti

Božični veter vzame rž.

Sveti dan vetrovno, ob letu bo sadja polno.

Kolikor ivja se o božič na vejah blesti, toliko sadja prihodnje leto zori.

Če na božič dežuje, prihodnje leto močo oznanjuje.

Jasno in svetlo na sveti večer, dobra letina bo, če pa je oblačno in temno, žita ne bo.

Svetle božične noči z žitom temne, temne božične noči pa svetle.

O božiču zunaj na soncu, o veliki noči za pečjo.

O božiču zeleno, o veliki noči sneženo.

Zelen božič, bela velika noč.

Po božiču gre dan gori, sneg doli.

Praznično razkošje nekoč in danes

Decembra v naših domovih krasimo jelke, prižigamo lučke, postavljamo jaslice, obešamo adventne venčke..., svet okoli nas se blešči v prazničnem razkošju. Veliko navad je uvoženih, le malo tradicionalnih in ohranjenih od naših prednikov.

Nekoč so v slovenskih domovih za božič **majhno smreko** obesili v hišni kot s križem (ali kot mu rečejo ponekod: bohkov kot), včasih tudi na dvorišče, gnojišče, za plotom ali nad vodnjakom. Največkrat so drevesce obesili z vrhom navzdol. Šele sredi 19. stoletja so nemški trgovci, obrtniki in uradniki v naše kraje prinesli običaj okraševanja stoječega drevesca. Šele po prvi svetovni vojni se je **okraševanje smrečice, smrekovih vej, jelke ali bora** razširilo na slovensko podeželje.

Za okras se je uporabljalo to, kar je bilo na voljo: **drobna jabolka, orehi, lešniki in bomboni** (včasih zaviti v staniol papir), **domači piškoti** v obliki zvezd ali ptičk, **papirnate venčke** ali **rožice** iz krep papirja ter **slamnatih okraski**.

Zelo razširjena navada praznične okrasitve z močnim simbolnim pomenom je bila in ostaja **Barbarina pšenica** oziroma **Lucijino žito**: na dan sv. Barbare (4. decembra) ali

sv. Lucije (13. decembra) žitno seme posejemo v tanko plast zemlje in do božiča so bilke lepo zelene. V Sloveniji so se za decembrskih dih pomladi v naših domovih ohranila različna imena: božično žito, žito, pšenička, večno življenje.

Med rastlinami, priljubljenimi za praznično okrasitev so še **bodika** – zimzelena rastlina z živordečimi plodovi (znana tudi kot božje drevce, božikovina, božji lesek) ter **bela omela** in **bršljan**.

Številne slovenske domove pa v božičnem času krasijo tudi **jaslice**. Te so v 16. stoletju začeli postavljati v cerkvah, pozneje so si jih privoščili še premožnejši, v današnjem času pa so dostopne tudi preprostim ljudem. Sprva so svetopisemske prizore pričarali s papirnatimi figurami, ki so jih pobarvali in polepšali s koščki blaga. Danes pa je jasličarska domišljija tudi na Slovenskem neskončna in brez meja. (jpt) 🍎

Praznično vzdušje naj bralcem Novega odmeva pričarajo tudi fotografije stvaritev pridnih rok članic Šopka z razstave, ki je bila v Slovenskem domu odprta 16. decembra. Vse foto: SN

